

STUDIE

„Slovensko Slovákom!“ (Protičeská rétorika slovenskej iredenty na príklade Františka Jehličku)¹

ROMAN HOLEC

“Slovakia belongs to the Slovaks!” (The Anti-Czech rhetoric used by Slovak irredentists; the example of František Jehlička)

The life story of František Jehlička (1879–1939) is the story of a leading representative of the Hungarian irredentists; he would throughout his entire personal and professional life pragmatically change his political opinions and goals – depending on the political situation. In addition to Jehlička’s episodic involvement in Slovak political structures, the paper focuses in particular on his anti-Czechoslovak activities abroad, efforts to gain influence in Slovak domestic politics and ideas concerning the existence of Slovakia outside of Czechoslovakia, in the form of an independent state or within Poland or Hungary. Jehlička’s lifelong anti-Czech rhetoric turned into an obsession, characterised by one-sided argumentation and blatant lies. To a large extent, his language was identical to the rhetoric of currents of Slovak opposition against the common state, but his goals were different and mainly linked to Hungarian revisionism.

Keywords: František Jehlička, Hungarian irredentism, anti-Czechoslovak activities and rhetoric, proposal for Slovakia’s political future

1 Štúdia bola vypracovaná v rámci projektu APVV-20-0526 *Politická socializácia na území Slovenska v rokoch 1848–1993* riešeného na Historickom ústave SAV a projektu VEGA 1/0139/21 *Slovenský intelektuál na križovatke tradície a moderny* riešeného na Filozofickej fakulte UK v Bratislave. Pojem iredenty (slovenskej i maďarskej) nám do značnej miery splyva a rozdiel vyplýva, či na ňu nazeráme z hľadiska štátu, na pôde ktorej sa odohráva či z hľadiska menšiny, ktorá je jej nositeľom. Etnický rozmer nositeľov iredenty môže byť totiž slovenský (Bazovský) i maďarský, ale môže sa pohybovať i medzi nimi. To je prípad Františka Jehličku, ktorý prešiel očividne od slovenskej až k maďarskej identite, ale dokázal s nimi pragmaticky „pracovať“.

František Jehlička bol najvýraznejšou postavou protičeskoslovenskej zahraničnej iredenty. Jeho cieľom bolo rozbitie republiky a opätovné spojenie Slovenska s Maďarskom, hoci v istých fázach vývoja pracoval aj s poľskou alternatívou. Rovnako pragmaticky menil aj subjekty, pomocou ktorých mu išlo o dosiahnutie zásadnej geopolitickej zmeny v strednej Európe. Okrem horthyovského Maďarska a piłsudsko-beckovského Poľska počítal neskôr aj s pomocou Spoločnosti národov, fašistického Talianska i nacistického Nemecka. Rothermerovská akcia poskytla Jehličkovi možnosť dospieť k revízií Trianonu i s podporou britského prostredia.²

Jehlička po sebe zanechal obrovský a doteraz komplexne nezmapovaný počet hlásení, letákov, brožúr, článkov a inej publicistiky, ktoré zostali svedectvom jeho predstáv a názorov. Pragmatizmus mu umožňoval (neraz) aspoň rétoricky strieďať formuláciu konečných cieľov, hľadať rôznych spojencov, meniť argumentáciu i metódy svojich aktivít. A tak jedinou politickou konštantou mu zostávala nevyhnutnosť rozbiť Československo, z čoho vyplývala otvorená protičeská rétorika, ktorá sa v niektorých prípadoch menila až na posadnutosť. Ani toto však neplatilo absolútne. Bolo dokonca obdobie, keď Jehlička, napriek svojim názorom a presvedčeniu, stál zdanlivo v službách republiky, čo len ukazovalo, že jeho mantinely nepoznali medze. Ako priorita mu totiž zostávali len vlastné ambície a až chorobný karierizmus, pričom v skutočnosti stál v službách týchto svojich záujmov a nim bol ochotný obetovať všetky politické koncepty a ciele. Bol vždy tam, kde očakával najväčší prospech pre svoju osobu.

František Jehlička patril k najtemnejším postavám slovenskej politiky. Spolu s Vojtechom Tukom a Ľudovítom Bazovským vytvoril priam prototyp vypočítavého politika bez chrbtovej kosti, bez zásad a čitateľnosti, s preferovaním vlastných záujmov a s výraznými charakterovými deficitmi. Sú to vlastnosti aj mnohých iných politikov, ale v prípade Jehličku a ďalších išlo o aktivity proti štátu, ktorý Slovákom – pri všetkých svojich nedostatkoch a omyloch – poskytol nebývalé možnosti národnoemancipačného a kultúrneho vývoja. Tento štát nemohol zostať „nažive“, ak sa mali zrealizovať ciele ľudí, ktorých právom radi-

2 Z bohatej literatúry KRAMER, Juraj: *Iredenta a separatizmus v slovenskej politike*. Bratislava 1957; MICHELA, Miroslav: *Pod heslom integrity. Slovenská otázka v politike Maďarska 1918–1921*. Bratislava 2009; JANEK, István: František Jehlička tevékenysége Szlovákia Magyarországhoz csatlakozása érdekében 1919–1925 között. In: *Tanulmányok a hatvan éves Gyarmati György tiszteletére*. Eds. Baráth, Magdolna – Bánkuti, Gábor – Rainer M. János. Budapest 2011, s. 277–289; JANEK, István: František Jehlička and his activity in support of the Hungarian revision in Czechoslovakia in 1919–1938. In: *Dvacáté století – Twentieth Century*, 2015, roč. 7, č. 2, s. 43–55; LORMAN, Tom: For God and which Nation? The Ideology of František Jehlička, Priest, Politician and Pariah of the Slovak National Movement. In: *The Slavonic and East European Review*, 2018, roč. 96, č. 3, s. 507–540.

me k protištátnej iredente. Charakter ich aktivít vynikne o to viac, že ani autonomistickým stranám s dostatočne silnou a v mnohom identickou protičeskou rétorikou nešlo o rozbitie štátu, ale o jeho zásadnú štátoprávnu úpravu.

František Jehlička sa narodil v roku 1879. Mal český pôvod, hoci v živote na Čechovi nič dobrého nenašiel. Ako to bývalo v českých rodinách na Slovensku zvykom, ani Jehlička nezískal vedomie slovenskej identity. Česi prichádzali za chlebom, nie za politikou.³ Štúdium teológie zakončil s vynikajúcimi výsledkami na viedenskom Pázmáneu. Učil na katolíckych školách, pôsobil ako kaplán v Modre a Bratislave a dostal sa do okruhu spolupracovníkov Ferdiša Jurigu. Práve on mal najväčšiu zásluhu na podchytení ambiciózneho kňaza. Jehlička patril k najvzdelanejším osobnostiam v rámci slovenských intelektuálnych a politických elít. Na jeho počesť usporiadali Česi a Slováci v Luhačoviciach v lete 1905 slávnosť, primeranú veľkým nádejam vkladánym do tohto mladíka. Už v roku 1906 vstúpil do vysokej politiky, keď ho v pezinskom volebnom okrese zvolili do uhorského parlamentu. Vo veku necelých tridsať rokov sa pred ním otvárala kariéra úspešného slovenského politika.

Vtedy prišlo k prvému zlomu v Jehličkovej kariére. Tlak biskupa, preloženie na bezvýznamnú faru, hrozba kriminalizácie a drakonických trestov, ktoré postihli v tom čase jeho priateľov – Andreja Hlinku a Ferdiša Jurigu, spôsobili, že lukratívne alternatívne ponuky nevedel Jehlička odmietnuť, resp. zvolil si jednoduchšiu cestu životom. Napriek presvedčaniu okolia, že vytrvá v politickom zápase, skorumpovaný nádejný politik zložil mandát a prijal miesto na teologickej fakulte v Budapešti. Tam sa o 8 rokov stal univerzitným profesorom.

To však bol len jeden výklad jeho krokov. Jehličkova rezignácia na politickú činnosť vyvolala v slovenskej národne uvedomelej spoločnosti obrovské sklamanie (v katolíckom tábore) a rozhorčenie (v evanjelickom a liberálnom tábore). Pečate zradcu a nedôvery voči sebe samému sa už Jehlička zbaviť nevedel. Sám cítil preto potrebu vysvetliť a zdôvodniť svoj krok a urobil tak v liste z 22. 2. 1907, ktorý vyšiel ako samostatná brožúrka. V liste argumentoval aj koncepčnými rozdielmi a odlišnou taktikou v parlamentných diskusiách v porovnaní s ostatnými nemaďarskými poslancami: „*Musím však vyznať, že búrlivé vystupovanie niektorých mladších od počiatku sa mi nepáčilo; nesrovnávalo sa to s mojím programom a nedržal som za politické pyšného koaliciálneho leva takým vystupovaním dráždiť.*“⁴ Ako rozhodujúci dôvod odchodu z parlamentu však uvádzal svoj zlý zdravotný stav a výslovný lekársky zákaz v pokračovaní parlamentnej práce. Teda nie útek z bojiska a vládna korupcia, ako sa uvádzalo, ale

3 ČULEN, Konštantín: Dr. František Jehlička, suchá ratolesť slovenská, in: *Slovák*, roč. 21, č. 5, 6. 1. 1939.

4 JEHLIČKA, František: *Ctení voličia!* Nagyapolcsány 1907, s. 2.

nevyhnutnosť vyplývajúca zo zdravotného stavu, predovšetkým z ťažkej nervovej choroby.⁵ Pravda, učiť sa a učiť druhých, kázať, písať, novinárčiť, spolkáriť, odrážať útoky a ohovárania, útočiť a možno i trochu ohovárať, rečniť na ľudových zhromaždeniach i z parlamentnej tribúny, polemizovať – to všetko bolo psychicky náročné a stresujúce. A zrejme nad sily – fyzické i mentálne – samotného Jehličku. Tento výklad potvrdila v roku 1920 anonymná brožúra, ktorá však určite nemala ďaleko k Jehličkovi, ba podľa spôsobu argumentácie, poloprávd i otvorených lží možno s vysokou mierou pravdepodobnosti, hraničiacou až s istotou, tvrdiť, že autorom textu bol sám Jehlička. Podľa tejto brožúry sa „s krváčajúcim srdcom“ vzdal politickej činnosti a rozhodol sa, že „sa stane druhým Andrejom Radlinským“.⁶ Zodpovedala tomu mimoriadne bohatá publicistická činnosť.

Jehlička sa teda až do konca roku 1918 vytratil z verejnej politiky, hoci jeho ideové a filozofické polemiky so sociálnou demokraciou či s liberálmi sa pragmaticky využívali v slovenskom konzervatívnom prostredí i naďalej, dával sa im priestor i publicita.⁷ Jehlička sa stal najkompetentnejším nositeľom konzervatívnych idealistických názorov, človekom, ktorý mal veľa prečítané a poznal moderné filozofické smery, vedel na ne primerane reagovať, keďže sa v nich orientoval neraz lepšie ako tí, čo sa nimi oháňali. Hoci celý život bojoval proti Masarykovi, v roku 1903 sa v súkromnom liste priznal: „[...] *preštudoval [som] Masarykove spisy [filozofické] a všetky jeho pramene, majstrov jeho, jako: Comtea, Pascala, Humea, Locke a Bacona [...] ochotný som dokazovať znemravňujúci vliv novodobej [filozofie] v národoch europejských a vylíčiť všetky jej možné záhubné následky na náš život národný.*“⁸ Krátko nato vydal svoju prácu *Novoveká filozofia a Slováci*, v ktorej si podal všetky moderné myšlienkové prúdy adorované liberálnymi hlasistami. Morálka, ktorá stála na takýchto filozofických základoch a legitimovala boj silnejšieho so slabším, v konečnom dôsledku umožnila spoločnosti beztriestne pohltiť iné národy.⁹ V tom čase mal ešte Jehlička na mysli predovšetkým Maďarov.

Hoci do poslednej chvíle neveril v rozpad Uhorska, hneď po októbri 1918 sa Jehlička z ničoho nič prihlásil o svoje miesto v slovenskom politickom priestore. Odprosil, sľuboval pokánie, verejne uznal svoju vinu a oľutoval ju,

5 Tamže, s. 6.

6 *Dr. F. Jehlička. Kto on je a čo chce.* Cleveland 1920, s. 6.

7 JEHLIČKA, František: *Novoveká filozofia a Slováci.* Turčiansky Sv. Martin 1903; JEHLIČKA, František: *Sociáldemokracia a náboženstvo.* Trnava 1912 a ďalšie texty o marxizme, náboženstve a pod.

8 Archív Spolku sv. Vojtecha Trnava, f. F. R. Osvald, fasc. 75/č. 65, F. Jehlička F. R. Osvaldovi z 21. 3. 1903. Za upozornenie na prameň ďakujem B. Pavlovkinovej.

9 JEHLIČKA, František: *Novoveká filozofia a Slováci*, s. 15.

oznánil pritom návrat do lona slovenského národa. A nezabudol sa pýtať, kto budú noví slovenskí biskupi. Veď ak malo byť kritériom ich voľby vzdelanie a láska k národu, Jehlička bol vždy k dispozícii. Jeho ambicióznosť nepoznala medze.

Do *Slovenských ľudových novín* písal vo veľkom články na podporu nového štátu, slovenského národa a „bratov Čechov“. V novembri 1918 sa vrátil v osobitnom ohlase ku svojej predvojnovnej „kariére“, svoj útek z bojiska opätovne vysvetlil chorobou „na duši a na čuvoch“, pričom zdôraznil, že naďalej predsa po slovensky publikoval a pre mnohých svojich priateľov zostal oporou. V Budapešti, ktorú práve opúšťal, sa „nikdy dobre necítil, bo vždy sa našlo mnoho ľudí i medzi mojimi kolegami, ktorý ma pre môj slovenský pôvod a pre moje slovenské city nenávideli“.¹⁰ I teraz naňho mnohí útočili, lebo sa opovážil „česko-slovenskú republiku odporúčať, prezidenta Wilsona a Masaryka pochváliť“. Podstata ohlasu spočívala v týchto slovách: „*Moje presvedčenie je to, že každý statočný Slovák horliť má za tento štát, lebo len v ňom sa môže národ oslobodiť od tisícročného utláčania a zabezpečiť si svoju budúcnosť.*“ Odmietal, že by po jarme maďarskom malo nasledovať české a že by si Slováci v novom štáte neubránili svoju „svätú vieru a cirkev“, ako ich strašili zlé jazyky. Nakoniec podčiarkol: „*My teraz nemohli by sme starodávne jarmo zhodiť, keby sme sa s bratmi Čechmi nespojili a o nich sa neopierali. Na úplnú samostatnosť a neodvislosť po toľkom utláčaní nie sme dnes dost' zrelí a silní, veď ešte dlho budeme cítiť na svojom tele modriny, ktoré okovy tisícročného otroctva zapríčinili.*“¹¹

Tento Jehličkov text si treba dobre zapamätať, lebo o pár rokov bude všetko úplne inak.

V novom a umelo vytvorenom Klube slovenských poslancov v rámci Revolučného národného zhromaždenia tvorili katolíci menšinu. A to sa ešte medzi nimi objavil aj národne nespoľahlivý kňaz a budúci (znovu) renegát František Jehlička. Hlinka ho prijal, mal na univerzitných profesorov pod svojím vedením slabosť, ale zo Šrobárovej strany mohlo ísť o zámer už od začiatku diskreditovať takýmto človekom všetkých katolíckych kňazov. Hoci by mal apriórne vzbudzovať nedôveru či pochybnosti o sebe, Hlinkovi vždy imponovalo, keď mu ponúkli služby vzdelaní ľudia a ani teraz nezaváhal. Snáď si naivne myslel, že práve on využije Jehličku (spolu s ďalšími podobnými kandidátmi) v prospech svojich cieľov: „*Porobili chyby, postrečkovali, ale patrili nám, boli vždy*

10 ČULEN, Konštantín: Dr. František Jehlička, suchá ratolesť slovenská, in: *Slovák*, roč. 21, č. 10, 13. 1. 1939.

11 Tamže.

v spojení s nami. A čo je hlavné, pracujú za národ. Žiaden človek nie je bez chyby.¹²

Pred Jehličkom stáli viaceré významné úlohy. Mal pomôcť zriadiť bohosloveckú akadémiu i cirkevnú samosprávu, z jeho pera mali vychádzať slovenské učebnice. Zatiaľ chrлил početné články a rýchlo sa zase zaradil medzi nádejné kľúčové osobnosti slovenskej katolíckej politiky. Stál pri zrode Slovenskej ľudovej strany, angažoval sa pri vydávaní stranického periodika *Slovák*.

Dňa 19. decembra 1918 sa zišlo na poradu v Žiline do 300 slovenských katolíkov, ktorí prijali Jehličkov návrh katolíckej autonómie. Diskusie mali pomerne búrlivý priebeh a medzi prítomnými kňazmi sa vytvorili dve skupiny: liberálnejšia zo západu (Ferdiš Juriga) a konzervatívna zo stredného a východného Slovenska (Hlinka), pričom „*Jehlička diplomatizoval medzi nimi opatrne*“. Jeho rétorika nadobudla po oboch dňoch porady opätovne radikálny charakter. Ako uvádzala zápisnica, „*u niektorých prítomných podiv vzbudila často opakovaná chvála na jeho Veličenstvo, apoštolského kráľa Uhorska a proti tomu pohrdlivé spomínanie Masaryka, bez akéhokoľvek titulu a uctenia. Za Jehličkom podobným tónom a spôsobom rečnil i Hlinka.*“ Cez obednú prestávku sa jeden z prítomných dožadoval vysvetlenia, aký to malo zmysel rozprávať o Habsburgovi s takou úctou a oddanosťou a o Masarykovi len s opovrhnutím? Hlinkova odpoveď vyražala dych: „*A nebol by nám lepší kráľ ako nejaký Masaryk?*“¹³ Išlo o charakteristickú nostalgiiu katolíkov za hierarchizovaným stavovským štátom, ktorý stál bližšie mentálnemu svetu rovnako usporiadanej katolíckej cirkvi.

Porada sformulovala a prijala nové požiadavky na štát. Takmer 70 podpísaných (z prítomných údajne okolo stovky kňazov), na prvých troch miestach Hlinka, Jehlička a Karol Anton Medvecký, vypracovalo a prijalo viacero dokumentov. Vzniklo Memorandum katolíckeho kňazstva, ktoré nieslo i Jehličkov rukopis. Riešilo vzťah cirkvi a štátu, žiadalo štátne podpory pre cirkev, odmietalo štátny monopol v školstve, vyzdvihovalo význam kresťanskej vierouky z hľadiska postojov občanov nového štátu, zdôrazňovalo význam USA ako vzorovej krajiny pre vzťah cirkvi a štátu a nezabudlo ani na vtedy populárneho prezidenta Wilsona a jeho princípy. V zmysle už spomínaného monarchistického charakteru katolíckej cirkvi nebolo bez zaujímavosti upozornenie na „*nezmeni-*

12 Literárny archív Slovenskej národnej knižnice Martin, sig. 64 J 24, A. Hlinka M. Dulovi zo 7. 12. 1918.

13 Slovenský národný archív Bratislava (ďalej SNA), f. V. Šrobár, šk. 10, inv. č. 613, Katolícke veci, Anketa r. kat. kňazstva v Žiline o pomere cirkve ku štátu. Úplne inak videl priebeh porád K. A. Medvecký. Vid' MEDVECKÝ, Karol Anton: *Z mojich rozpomienok k šesdesiatinám*. Trnava 1935, s. 107–110 a HOLEC, Roman: *Andrej Hlinka. Otec národa?* Bratislava 2019, s. 145 a nasl.

teľnú monarchistickú ústavu všeobecnej cirkve katolíckej, jej hierarchistický princíp a celé cirkevné právo“. Nakoniec sa memorandum venovalo vymedzeniu diecíz s ohľadom na nové hranice a prepotrebné vymenovanie nových biskupov.¹⁴

Žilinská porada priniesla celý rad sporných, ba konfliktných momentov svedčiacich o veľkom rozkole v katolíckom hnutí. Stále viac napätý vzťah existoval predovšetkým medzi Medveckým a Hlinkom, z čoho profitoval aj Jehlička. Očividne protihlinkovsky zameraná zápisnica z pera Medveckého vyzdvihla skutočnosť, že „Hlinka celkom upadnul do kráľov Jehličkových a tento neprišiel preto do republiky, aby pomáhal robiť poriadok a tvoriť mier, ale aby rozvracal slovenské a štátne pomery“.¹⁵

Podľa publikácie, pripravenej pravdepodobne samotným Jehličkom a vydanaj v USA, si Šrobár nechal Jehličku pred vstupom do pražského parlamentu prelustrovať svojimi referentmi. „Súd“ pozostávajúci údajne zo samých Jehličkových protivníkov sa vyslovil, že jeho vzdanie sa mandátu za Uhorska nebolo zradou, lež „nešťastie zapríčinené chorobou“.¹⁶

Jehličkovi, poslancovi a k tomu komisárovi pre reorganizáciu bratislavskej univerzity s dodatočným platom 3000 Kč mesačne (podľa Jehličkovi priaznivého prameňa „len“ 2000 Kč), pribudla ešte správa „ústredného semenišťa“ na teologickej fakulte, kde sa mal stať dekanom a profesorom. Akoby ešte nebolo dosť, Jehlička mieril za biskupským stolcom. Popritom „štvaj našich dobrých kňazov Slovákov proti vláde, proti štátu a proti Čechom“.¹⁷ Pravda, zápisnica bola písaná s väčším časovým odstupom, zohľadňovala už i neskoršie udalosti roku 1919 a preto sa javila v mnohých smeroch „múdrejšia“. Nič to však nemení na dôverčivosti a naivite Hlinku, ktorý Jehličkovi vo svojej márnomyseľnosti bez problémov „naletel“ a tlačil ho v kariérnom postupe.

Jehličku prijali do Klubu slovenských poslancov a v čase konfliktu Šrobárovo Ministerstva s plnou mocou pre správu Slovensko s bratislavskou Alžbetinou univerzitou, ktorý vyústil do jej dočasného zatvorenia a potom zase otvorenia. Jehlička sa stal vládnym komisárom tejto univerzity so slušným platom k svojmu poslanceckému príjmu. Univerzitu síce „nezachránil“, ale potom vrah svoje ambície zameral na biskupský stolec a keď sa nakoniec i to ukázalo byť nereálnym, už bol len krok k iredente. V priebehu necelého roka, od novembra

14 SNA, f. V. Šrobár, šk. 10, inv. č. 613, Katolícke veci, Memorandum slovenského rímsko-katolíckeho kňazstva latinského rítu...

15 Tamže, Anketa r. kat. kňazstva v Žiline o pomere cirkve ku štátu.

16 *Dr. F. Jehlička. Kto on je a čo chce.* Cleveland 1920, s. 9.

17 SNA, fond V. Šrobár, šk. 10, inv. č. 613, Katolícke veci, Anketa r. kat. kňazstva v Žiline o pomere cirkve ku štátu.

1918 do augusta 1919, teda Jehlička ešte raz zo seba urobil veľkého Slováka, vzápätí sa od neho dištancoval a zabuchol za sebou poriadne hlučne dvere. O nezištnosti „emigrácie“ mal svedčiť veľký počet dobre platených funkcií, ktoré v republike zanechával. Bolo isté, že počas tohto krátkeho „československého“ času si ponechal v hre viacero alternatív a hovoríť o jednoznačnom bode obratu v jeho prípade možno snáď až po ceste do Paríža.

Predtým sa však ešte odohral celý rad iných udalostí. V ďalšom memorande slovenských katolíkov sa upriamila pozornosť na kláštory, ktoré mali mať na starosti katolícke školy. Žiadali i „centrálne semeníšte“ pre kňazský dorast v Bratislave v počte vyše 200 bohoslovcov a teologickú fakultu na výchovu kňazov v rámci bratislavskej univerzity. Práve Jehlička bol poverený výberom adeptov do budúceho profesorského zboru. V závere sa obširne hovorilo o pomoci proti socialistickému (boľševickému) teroru. V boji proti tomuto „strašnému zlu“ nemohol štátu nikto tak dobre pomôcť ako cirkev.¹⁸

Koncom februára 1919 nasmerovala zaujímavá zostava katolíckych kňazov zo Slovenského poslaneckého klubu v parlamente (Hlinka, Juriga, Jehlička, Medvecký, Kmeľko, Kolísek) na prezidenta Masaryka memorandum s ďalšími spoločnými požiadavkami. Doba bola jednoducho zrelá na memorandá a kto nič nežiadal, akoby ani neexistoval. Štát sa formoval a takýmto spôsobom sa mohlo prispieť k jeho podobe.

V spomínanom memorande protestovali kňazi proti situácii, keď na biskupských stolcoch sedeli maďarskí hodnostári, nepriateľskí voči republike i slovenským katolíkom. Masaryka ďalej informovali o záveroch žilinskej porady i o žiadostiach k ministrovi Šrobárovi s hlavnou požiadavkou cirkevnej autonómie. Takýmto spôsobom by sa usporiadali cirkevné pomery na Slovensku, skonsolidovala republika a kňazi by mohli pracovať na výchove „*válkou zdivilého ľudu*“ proti najväčšiemu nebezpečenstvu: boľševizmu.¹⁹ Posledný bod vyplýval z hrozieb stredoeurópskeho vývoja. Radikalizmus máš živý sociálnou nespokojnosťou a vábený jednoduchými nepolitickými riešeniami naberal na sile a predstavoval vážne nebezpečenstvo pre stabilitu v mnohom ešte krehkého štátu.

Naliehavo bolo treba nájsť univerzálny program a riešenie výbušnej situácie, niečo produktívne, aby radikáli nechytli všetko do vlastných rúk. Lebo po revolúcii netúžil nik. V marci 1919 priniesla delegácia amerických Slovákov text Pittsburskej dohody. A v ňom svietila idea politickej autonómie. To mohol byť recept, ktorý oslobodzoval od Prahy a Čechov a dával rozhodnutia do vlast-

18 Tamže, Memorandum. Katolícka cirkevná autonómia (22. 1. 1919).

19 Tamže, Memorandum slovenských katolíkov na prezidenta ČSR (26. 2. 1919).

ných rúk. Autonómia bola riešením, stávala sa samoučelom, akýmsi zázračným grálom a liekom na všetky sociálne, hospodárske a politické problémy a deficity. A v Hlinkovi utvrdzoval túto myšlienku ako šikovný manipulátor i Jehlička. On však videl v autonómii prostriedok, ako sa odpútať od Prahy, a tak sa ľahšie dostať pod vplyv maďarskej politiky, ktorej záujem bol od začiatku jasný: získať „svoj Felvidék“ i s obyvateľmi znovu do maďarských rúk. Toto nebezpečenstvo si Hlinka neuvedomoval.

Komunálne voľby v júni 1919 sa na Slovensku pre vojnové udalosti a maďarských boľševikov nekonali. Priniesli však veľký úspech ľavicu a Kramářovu vládu nahradila v júli sociálnodemokratická vláda Vlastimila Tusara. Bolo to prvé varovanie, lebo postupne sa v rámci sociálnej demokracie formovali ešte radikálnejšie kruhy – budúci komunisti.

Hlinka si uvedomoval komplikovanú vnútropolitickú situáciu, v ktorej stále radikálnejšia rétorika nemala adekvátne výsledky. Preto keď v lete 1919 prišiel František Jehlička s návrhom na cestu do Paríža, veľmi rýchlo presvedčil politicky neskúseného Hlinku, aby sa pridal k delegácii a dodal celej akcii punc legitimity. Rozhodnutie umocnilo presvedčenie, že dohodoví politici by mali vedieť o Slovákoch a ich politických záujmoch. Inak ich predsa zohľadniť nemôžu. Jehlička cestu zdôvodňoval aj tým, že vývoj domácich pomerov nabral nepriaznivý smer a ani parlamentnou, ani súdnou cestou sa nedalo nič dosiahnuť.

Malou delegáciou predkladané memorandá (vo Vatikáne i v Paríži) vznikli bez Hlinkovho príspevku, bez jeho vedomia a s najväčšou pravdepodobnosťou aj bez toho, aby ich mohol čo len trochu ovplyvniť. Existuje reálne podozrenie, že francúzsky text dokumentu vo Vatikáne, ktorému Hlinka nemohol rozumieť i všetky podpisy pod ním (!!!) boli dielom Františka Jehličku a bolo rovnako otázne, či o tomto dokumente Hlinka vedel.²⁰ Jehlička po skončení cesty mystifikoval, že vo Vatikáne dostal politickú podporu, to však nebolo veľmi pravdepodobné. Nevidíme do temnej duše Františka Jehličku a jeho zámerov, ale Hlinkova naivita hraničila až s nezodpovednosťou. Nehovoriac o početných nepresnostiach v argumentácii a o otvorených klamstvách, ktorými sa memorandá len hmýrili. Napríklad o pripojení niektorých slovenských okresov k českým krajinám, o plánovaných verejných voľbách na Slovensku (oproti tajným v Čechách), o nepripustení žien k výkonu volebného práva na Slovensku, o rozdelení mandátov, o okupácii Slovenska českými milíciami, o charaktere bratislavskej univerzity a podobne. Popri tom sa objavuje typická ľudácka argumen-

20 HRABOVEC, Emília: Andrej Hlinka – kňaz a politik očami Svätej stolice. In: LETZ, Róbert – MULÍK, Peter a kol.: *Pohľady na osobnosť Andreja Hlinku*. Martin 2009, s. 135.

tácia, ako ju poznáme z verejných zhromaždení a stránickej tlače. O tom, že Česi berú Slovákom vieru, o hospodárskom až koloniálnom vykorisťovaní Slovenska, o počesťovaní školstva a ďalších prejavoch „českého imperializmu“ a „kolonializmu“. Všetko rétorika, s ktorou sa Jehlička v tom čase už dôsledne stotožnil. Ako sa Hlinka po návrate z Paríža priznal vyšetrovateľom, obsah memoranda dobre nepoznal. Jehlička i tak odmietal urobiť v texte akékoľvek zmeny.²¹ V Paríži sa prakticky k nikomu kompetentnému nedostali a rozoslanie memoranda jednotlivým delegáciám nemalo žiadny vplyv, aj vďaka zásahu oficiálnych československých predstaviteľov na mierovej konferencii.

Z celej slovenskej delegácie, ktorá musela napokon opustiť Francúzsko, sa do Československa vrátil jedine Hlinka. Všetci ostatní zostali za hranicami a ich ďalšia činnosť, a najmä v prípade Jehličkovho promaďarského iredentizmu to platilo dvojnásobne, svedčila o tom, komu Andrej Hlinka vlastne naletel a akú nešťastnú úlohu v celej akcii zohral. Jehlička nebol prvý ani posledný, kto sa s podporou Hlinku votrel do strany. Idea autonómie musela prežiť svoju prvú diskreditáciu.

Jehlička sa už nikdy do Československa nevrátil. Tvrdil, že sa všetkých úradov a odmien vzdal a išiel bojovať za práva Slovákov do zahraničia, na inom mieste zase spomenul, že pred odchodom z Paríža sa na porade dohodli, že zostane za hranicami a bude v celej Európe konať agitáciu v prospech Slovákov. Nakoniec však išiel údajne s Hlinkom až do Viedne a tam sa dozvedel, že na Hlinku čaká zatykač (po Hlinkovej smrti tvrdil, že mal v talóne plán jeho úteku z českého väzenia!) a jeho vraj chcú na hranici zabiť. Takže výkladov a dôvodov, prečo mal opustiť republiku, bolo viacero. A keďže pochopil, že Česi dobrovoľne Slovákom nič nedajú, videl možnú pomoc len u susedných národov.²² Vybral sa do Budapešti, neskôr tvrdil, že aj to bolo výsledkom parížskej dohody, ba Hlinkovho poverenia pokračovať (aj v jeho mene) v protičeskej politike.²³ Pravda bola pre Jehličku najmenej dôležitá, preto ju vždy ohýbal podľa svojich predstáv a záujmov.

Protičeskej politike sa venoval so železnou pravidelnosťou v rôznych článkoch a brožúrach, kde v rôznych jazykoch útočil proti podstate štátu a vyzýval Slovákov k autonómii v rámci Uhorska, teda k obnove spolužitia s Maďarmi,

21 DEÁK, Ladislav: Cesta Andreja Hlinku do Paríža roku 1919. In: *Andrej Hlinka a jeho miesto v slovenských dejinách*. Eds. Bielik, František – Borovský, Štefan. Bratislava 1991, s. 73 a 83. Text memoranda publikuje MIKUŠ, Jozef A.: *Slovensko v dráme Európy*. Martin 2002, s. 336–345 a najnovšie ŠMÍD, Marek – PEHR, Michal (eds.): *Československo a Svatý stolec III. (Diplomatická korespondencia a ďalší dokumenty 1917–1928)*. Praha 2015, s. 116–124.

22 *Dr. F. Jehlička. Kto on je a čo chce*. Cleveland 1920, s. 14.

23 JEHLIČKA, Francis: *Father Hlinka's Struggle for Slovak Freedom*. London 1938, s. 30, KRAMER, Juraj: *Iredenta a separatizmus*, s. 31.

alebo aj k osamostatneniu sa. Do Budapešti prišiel začiatkom októbra 1919 a mohol rozbehnúť tzv. slovenskú akciu. Maďarská politika doňho vkladala veľké nádeje. Jehlička začal vydávať časopis *Slovák* a vo svojich politických aktivitách sa odvolával na mandát či aspoň súhlas od Hlinku. Ako výstižne konštatuje Miroslav Michela „napriek rozdielnym koncepciám riešenia slovenskej otázky – v rámci ČSR versus v rámci Uhorska – si však tieto dve katolícke a autonomistické platformy ani v budúcnosti „nezavadzali“ a do značnej miery bola „jedna druhej na ošoh“.“²⁴

Tzv. slovenská akcia mala v Maďarsku celý rad podôb a viacerých nositeľov.²⁵ Všetky aktivity však mali spoločnú predovšetkým protičeskoslovenskú rétoriku. Jedna z platforiem sa sústreďovala okolo bývalého prešovského advokáta Karola Bulissu a historika Lajosa Steiera. Prvý bol známy z periodika *Slovenský národ* a protičeským memorandom britskému diplomatovi G. R. Clerkovi, druhý rozsiahlou knihou o „znásilnení Uhorska“ a o Hornom Uhorsku „pod českým panstvom“.²⁶ Obaja aj v ďalších početných materiáloch a brožúrach ostro vystupovali proti „českému imperializmu“. Liptovský rodák Steier v špeciálnej práci o Čechoch a Slovákoch (Tótoch) upozornil na historické peripetie vzájomného vzťahu i na zápas Slovákov proti počesťovaniu. Slovákov považoval za samostatný národ a ich kultúru, dejiny i jazyk za odlišné od českého. Spojenie s Čechmi ich dostáva do podriadeného vzťahu a čeština sa tak bude šíriť na Slovensku na úkor slovenčiny. Veď ťažko predpokladať, že by českí učitelia či divadlá vystupovali po slovensky. Autonómia v republike zostane len v rovine teórie.²⁷

V práci z roku 1920 Steier konštatoval, že „*Česi nikdy nežili v Hornom Uhorsku a ani tam nikdy neexistovala česká kultúra*“, na rozdiel od nemeckej a maďarskej.²⁸ Česko-slovenská jednota bola umelo vyfabrikovaná a zostala podľa Steiera prázdnyim slovom.

Do druhej platformy vedenej Zoltánom Sviezseným patrili okrem iných i František Jehlička. Reprezentovalo ju periodikum *Slovák Zahranický* (1919–1921) a na jeho stránkach si už Jehlička nedával servítku pred ústa. Napriek nepopierateľnému intelektuálnemu potenciálu sa na adresu Čechov doslova brodil v invektívach („pepíci“, „české svine“, „zlodeji“, „husiti“), ktoré mali silné konfesijné pozadie. Republiku považoval za umelý a neživotný útvar. V pro-

24 MICHELA, Miroslav: *Pod heslom integrity*, s. 55.

25 Tamže, s. 58–63.

26 STEIER, Lajos: *Ungarns Vergewaltigung. Oberungarn unter tschechischer Herrschaft*. Zürich – Leipzig – Wien 1929.

27 STEIER, Lajos: *Csehek és Tótok*. Budapest 1919.

28 STEIER, Louis: *There is no Czech culture in Upper Hungary*. Budapest 1920, s. 42.

tiklade s jej kritickým, až nenávisným obrazom vynikal obraz tolerantnej a kresťanskej Budapešti.²⁹ V Jehličkovej proklamácii z decembra 1919 sa tvrdilo: „*Neodtrhli sme sa, lež odtrhli nás od Uhorska [...] Česká pijavica učinila by zo Slováka akúsi potvoru, akéhosi Čechoslováka. Pozbavili by nás našej svätej viery od otcov zdedenej. Do kresťanskej pšenice, ktorú zasiali sv. Štefan a Vojtech, namiešali by kúkoľ Jána Husa.*“³⁰ Východisko? Bolo treba zbaviť sa Čechov, už po roku bolo zrejmé, že žiť s nimi sa nedalo. Samostatný slovenský štát by na vlastných nohách nemohol stáť, preto sa treba obrátiť k maďarskému náručiu.

K obom platformám treba pripočítať na Slovensku budovanú organizačnú sieť dôverníkov, agentov a informátorov. Od Budapešti brali všetci väčšie-menšie i veľké peniaze a vážne počítali s autonómiou v rámci nového Maďarska (menej s tým už počítala vlastná maďarská politika, pre ktorú to bola skôr taktická návnada). Do úvahy v prípade priaznivých okolností prichádzalo aj vojenské riešenie, či už len maďarské, ale i maďarsko-poľské. Jehlička založil Uhorsko-slovenskú stranu, ktorá ešte začiatkom roka 1920 vystupovala pod heslom „*Čechoslovakia nebola a nebude, ale Hungária bola a bude*“.

Tretiu platformu tvoril Viktor (Győző) Dvortsák (Dvorcsák), ktorý sa v tridsiatych rokoch stane hlavným Jehličkovým spolupracovníkom. Jehlička bol hlavným prispievateľom do jeho časopisu *La Slovaquie*, spolu utvorili v Ženeve Slovenskú radu a spolu pôsobili medzi politikmi v Spoločnosti národov. To sme však už náš výklad poriadne predbehli...

Svojím názorom dal Jehlička výraz po prvý raz v podobe tlačeného letáku zo začiatku roka 1920. Samostatnú štátnu organizáciu Slovenska si v tom čase nevedel predstaviť, a tak ako jediné východisko sa mu javila autonómia v podmienkach Uhorska, ktoré – ako vnímal konkrétne udalosti a medzinárodný kontext – si v krátkom čase malo opäť vy dobyť svoje tisícročné hranice. Preto sa obrátil na maďarskú vládu s požiadavkami uznať Slovákov za národ a poskytnúť mu teritoriálnu autonómiu. Osveta, náboženstvo a charita mali tvoriť hlavné portfólio autonómnej správy. Tú mal predstavovať gubernátor, autonómny snem, vyslanci na uhorskom sneme, vlastné súdy, trnavské biskupstvo, slovenská pošta i vojenské jednotky, stredné školy. V januári 1920 vyslovila s touto predstavou súhlas maďarská vláda. Jehlička to vnímal ako lepší stav, resp. ako menej horší v porovnaní s českým spoložitím: „*Ožobrácili, počestili a znemravili by nás. V Čechách ešte i kňazstvo potratilo vieru a táto neverecká náказа časom i náš národ by zachvátila.*“³¹

29 MICHELA, Miroslav: *Pod heslom integrity*, s. 63.

30 SNA, f. J. Cablk, šk. 17, inv. č. 838, Proklamácia F. Jehličku z decembra 1919.

31 SNA, f. A., Hlinka, šk. 14, inv. č. 912, Výzva dr. F. Jehličku za autonómiu v rámci Maďarského štátu.

Realita však nebola ani zďaleka až taká optimistická. Jehličku s heslom *Slovensko Slovákom* nie vždy uspokojovala „ochota“ (teda skôr neschopnosť) maďarských politikov prekročiť tieň vlastnej výlučnosti a aristokratizmu a brať Slovákov ako rovnocenných. Aj preto a v dôsledku maďarskej neúprimnosti začal hľadať dohodu s Poliakmi a ich záujmami, ako aj so slovenskou emigráciou v Poľsku. Poľská alternatíva ako spojenie na základe spoločnej viery a teritoriálnych záujmov poskytovala ďalšie možnosti pre slovenskú iredentu a Jehličku zvlášť, keďže v oboch krajinách mal politické zázemie. Trochu inak to bolo s ďalšími emigrantmi, ktorí boli viazaní na jednu krajinu a vnímali sa skôr v konkurenčnom vzťahu.³²

Čo však mali všetci spoločné, bola ich snaha sústrediť všetkých predstaviteľov iredenty okolo seba a zo svojej osoby spraviť rozhodujúci, najvplyvnejší a najdôležitejší subjekt. Rovnako sa každý (vrátane Jehličku) snažil vystupovať v súčinnosti s Ludovou stranou a s mandátom (zväčša vyfabrikovaným) od Andreja Hlinku. V priebehu roka 1921, presnejšie od tohto roku, sa však reálne o stranu a o Hlinku mohol vo svojich promaďarských iredentistických aktivitách opierať už len Vojtech Tuka. Navyše zo Slovenska, z pozícií slovenského nacionalistu a z prostredia Ludovej strany, čo len umocňovalo jeho možnosti.³³

Čo mali spoločné všetky Jehličkovy plány, to bola protičeská posadnutosť. Pramenila nepochybne aj z rétoriky autonomistických strán a ich predstaviteľov, ktorí sa nerozpakovali použiť akýkoľvek argument. Jeho korektnosť, objektivita a pravdivosť boli v účelovej rétorike neraz tým posledným a najmenej podstatným. Účelovosť, populizmus, demagógia, polopravdy, ba i klamstvá sa hodili presne na to, aby sa mobilizovali starí priaznivci a lacnými heslami a pseudoargumentmi získavali aj nových. Jehličkovské noviny, letáky a brožúry distribuovali v tisícových nákladoch k slovenským čitateľom a práve v týchto zlomových rokoch mohli zasiať nedôveru, pochybnosti a mnohých ľudí i zvieŕť na protištátne pozície.

Jehlička sa preorientoval na víťazné a významnejšie Poľsko, ktoré malo tiež voči svojmu južnému susedovi nemalé územné nároky a navyše jeho štátny katolicizmus umožňoval vidieť slovensko-poľskú spoluprácu vo veľmi nádejnom svetle. Už v apríli 1920 založil spolu s Františkom Ungerom Slovenskú národnú radu v Krakove, neskôr s Viktorom Dvortsákom vo Varšave, pričom sa stal jej predsedom. V máji 1921 vyhlásila táto inštitúcia samostatnú Slovenskú republiku. Jehlička sa stal predsedom vlády, Unger ministrom zahraničných vecí. Za touto „vládou“, pravda, nikto nestál, a tak zostalo len pri symbolickom kroku.

32 MICHELA, Miroslav: *Pod heslom integrity*, s. 110–118.

33 KRAMER, Juraj: *Iredenta a separatizmus*, s. 62–72.

Na jeseň roku 1920 už Jehlička znovu hľadal cestu k Budapešti, hoci si uvedomoval, že nehody s budapeštianskymi politikmi sa neodstránia zo dňa na deň a že potrianonské Maďarsko malo obmedzené možnosti a v Európe minimálnu podporu. Pravda, ťažko sa dalo rozlíšiť, čo bolo pre Jehličku len taktickým krokom, čo vyvolávaním tlaku na partnerov a čo skutočným presvedčením a záujmom. Nemal problém pracovať pre viaceré strany, a najmä brať peniaze z viacerých strán. Stále aktuálnymi sa javili prípravy viacerých poľsko-maďarských vojenských plánov za vymanenie Slovenska z Československej republiky.

V druhej polovici roka 1920 sa Jehlička vybral do USA, veď i tam sa dalo kuť železo a prípadne získať nejaké peniaze. Nemal najlepšiu povesť a známym sa stalo briskné odmietnutie jeho osoby zo strany reverenda Jozefa Murgaša, ktorý patril k autoritám medzi slovenskými katolíckymi intelektuálmi v Spojených štátoch. Ten videl v Jehličkovi obyčajného zradcu a hanbu katolíckej cirkvi.³⁴ Preto ho bolo potrebné rehabilitovať v očiach amerických Slovákov a vysvetliť im jeho činy. Úlohu splnila anonymná americká brožúra, na ktorej musel úzko spolupracovať sám Jehlička. Ak ju, pravda, nenapísal on sám. V nej sa v súvislosti s krakovským periodikom *Slovák* písalo, že Jehlička k jeho distribúcii na Slovensku mohol využiť „aeroplány“. Obával sa však, „že by to ľud slovenský považovať mohol za začiatok revolúcie a začal by mlátiť Čechov, ktorí by ten ľud nemilosrdne postrieliťi“.³⁵ Želanie bolo očividne otcom myšlienky.

Koncom roku 1921 sa Jehlička znovu zblížil s maďarskými plánmi, ba obnovil sa i prílev maďarských peňazí, hoci jeho význam a možnosti v očiach Budapešti klesali. Ani pre Hlinku na Slovensku už nepredstavoval takú autoritu ako v minulosti. Zato Jehlička kul v tomto čase už obe železá, manévroval medzi poľskými a maďarskými riešeniami a snažil sa nájsť im spoločného menovateľa. Plán vojenského povstania, podporovaný niekoľko rokov oboma štátmi, mohol byť – aspoň zo začiatku – takýmto východiskom. S pribúdajúcim časom a so stabilizáciou pomerov nadobúdala tento plán čoraz nereálnejšiu podobu.

Poľský Mesiáš nás vykúpi, z poľskej strany príde slovenské vykúpenie, tak znela Jehličkova rétorika ešte zo septembra 1922 v jeho časopise *Slovák*, ktorý vydával v Poľsku, v Cieszyne, po slovensky. V brožúre z roku 1922 oslovoval Jehlička ako profesor varšavskej univerzity a predseda Rady narodowej Słowackiej predovšetkým poľské publikum, keďže jej text pôvodne vyšiel a bol prevza-

34 ČULEN, Konštantín: Dr. František Jehlička, suchá ratolesť slovenská, in: *Slovák*, roč. 21, č. 11 zo 14. 1. 1939.

35 *Dr. F. Jehlička. Kto on je a čo chce*. Cleveland 1920, s. 15.

tý z *Przeglądu Katolickiego*. Pri brožúre však Jehlička už počítal aj s tým, že sa jej text dostane i do slovenských rúk.³⁶

Poliakov vnímal ako najbližšieho brata Slovákov a zdôraznil, že v roku 1919 cestoval spolu s Hlinkom do Paríža s poľskými pasmi. Zvyšok textu sa potom už niesol v protičeskej rétorike. Vysloveným klamstvom bolo, že Wilson chcel spoločný štát údajne potvrdiť slovenským plebiscitom, Česi však dobre vedeli, ako by takýto inštitút dopadol, a preto 3. mája 1918 (tak !!!) uzavreli so slovenskými predstaviteľmi v USA Pittsburskú dohodu. V nej slúbená autonómia Wilsona údajne presvedčila, aby nenaliehal na plebiscit.

ČSR bola podľa Jehličku „*velkou kravou, ktorá sa pásala na Slovensku, ale dojená bola v Čechách*“³⁷. Tento obraz bol typický pre ľudácky humor a podobné karikatúry sa často objavovali v rétorike i tlači autonomistickej strany. Rovnako častá bola aj ďalšia téza, že slovenské prírodné zdroje rabovali a predávali Česi. K podobným hodnoteniam sa ťažko dalo dospieť už v roku 1922, nehovoriac o tom, že v takejto jednoducho vyslovenej polohe – bez solídnych argumentov a dôkazov – museli zostať visieť vo vzduchu.

Prenasledovanie cirkvi a kléru (myslelo sa hlavne na katolíkov, veď adresátom bol hlavne poľský čitateľ) a ateizmus Čechov patrili už v tom čase do tradičného repertoáru rétoriky Slovenskej ľudovej strany (ďalej SLS) a aj argumentačne sa dalo oprieť o celý rad príkladov. Obišiel sa Vavro Šrobár i celá jeho garnitúra (s výnimkou poznámky o nich ako o čechofiloch a generáloch bez vojska), útok smeroval výlučne na Čechov. Všetky české strany, vrátane Šrámkových lidovcov, boli proti autonómii a prezident Masaryk na Nový rok 1922 rovnako vraj prehlásil, že o autonómii Slovenska nemôže byť ani reči. V tomto duchu sa v roku 1920 prijala centralistická ústava. Čechoslovakizmus a koncepcia jednotného československého národa sa nemohli odvolávať ani na historické, ani na etnografické argumenty. Bola to pre iredentu svojím spôsobom záchrana, poskytovalo jej to dostatok „munície“, lebo inak by postupne strácala pôdu pod nohami.

Takto išlo podľa Jehličku o výraz českého egoizmu, keď násilná čechizácia premenila vzťah Slovákov k Čechom v jeho vnímaní až na nenávisť. Nerozpakoval sa k svojej politickej agitácii využiť ani zastrelenie dvoch mužov československými (či ako sa v tomto prípade zdôrazňovalo českými) vojakmi na zhromaždení Slovenskej ľudovej strany v Námestove 10. októbra 1920. Jehlička vyzval na bojkot Čechov a českého tovaru na Slovensku, v súlade s denníkom

36 JEHLICKA, Franciszek: *Problem słowacki (Stosunki na południowej granicy Polski)*. Warszawa 1922, 12 s.

37 Tamže, s. 6.

Slovák vyzval slovenské ženy, aby sa nevydávali za Čechov, lebo „*zmiešané manželstvá sú pre nás veľkým nebezpečenstvom*“.³⁸

O čo sa údajne zlepšili vzťahy Čechov s Nemcami a Maďarmi (!!!), o to sa podľa Jehličku zhoršili so Slovákami. Keďže požiadavka autonómie už bola politicky obsadená, slovenská emigrácia pracovala už s cieľom nezávislosti Slovenska. Jeho vnútropolitické problémy i zahraničnú slabosť by potom dobre mohli využiť silnejší susedia, čo vlastne bolo už Jehličkovým zámerom a jeho pridanou hodnotou v porovnaní s politikmi autonomistických strán. Nedôveryhodnosť českej politiky demonštroval najmä poľskému čitateľovi Kramářovou nainovou vierou v ruský panslavizmus po páde Sovietov.

V roku 1922 vydal Jehlička povestný leták pod názvom *K čomu ťa prirovnám ty Masarykova republika?* Jeho rétorika tu dosiahla snáď úplné dno, keď Československo prirovnal k húsenici, ktorú treba zašliapnúť, alebo k vredu na tele Európy. To už nie politický zámer, ale obyčajná nenávisť tlačila Jehličkovi do pera podobné vyjadrenia.

V máji 1922 mútil Jehlička politické vody a získaval kontakty i v Ríme. Vo Vatikáne sa sťažoval na slovenských biskupov a ich „husitské sklony“, na sovietskom vyslanectve sa dožadoval práva na sebaurčenie, keďže Slovensko vnímal ako „*vykorisťovanú kolóniu českých kapitalistov*“. Z Ríma potom pokračoval do Berlína, kde rovnako kontaktoval Sovietov.³⁹

Na jeseň 1922 sa Jehlička presunul znovu do USA a od roku 1923 sa tam na pár rokov usídlil. Pôsobenie medzi Slovákami v USA bolo dôvodom zmeniť uhol pohľadu. Práve tu sa zase nechal počuť, že Maďari sa z ničoho nepoučili, Poliaci sú šovinisti, s Čechmi tiež nemožno ísť, a tak nezostáva nič iné ako samostatné Slovensko. Väčšinu slovenských katolíkov v USA si však Jehlička svojimi novinami *Samostatnosť* ani svojím názorovým eskamotérstvom nezískal. Pri príležitosti svojej tretej cesty do USA začiatkom roka 1926 vydal Jehlička za maďarské peniaze v New Yorku ďalšiu protičeskú brožúru *Autonómia alebo Samostatnosť*, v ktorej dospieva k nevyhnutnosti „samostatného Slovenska“. Vytváral dojem (alebo sa o to aspoň snažil), že nemá nič s maďarskou iredentou a že mu išlo vždy len o slovenské záujmy. Keďže však brožúru vydal za maďarské peniaze, v závere pripustil možnosť, že po oslobodení sa od tyrana si národ sám môže rozhodnúť, s kým a ako chce žiť...

V Chicagu sa stretol po rokoch i s Hlinkom a z Hlinkovho neskoršieho listu vieme, k akým témam toto stretnutie dalo podnet. Hlinka totiž Jehličkovi napísal, že svoju politiku robí na báze československého štátu a nemá dôvod na

38 Tamže, s. 10.

39 KRAMER, Juraj: *Iredenta a separatizmus*, s. 101–102.

tomto nič meniť. To bolo, samozrejme, pre Jehličku neprijemné, rovnako ako prítomnosť a vystupovanie slovenských biskupov v tom istom čase na americkej pôde.⁴⁰ Reprezentovali štát a cirkev, čo už sa na to dalo v súvislosti s „českým protikatolíckym útlakom“ povedať?

V druhej polovici dvadsiatych rokov, presnejšie po návrate z USA, už Jehlička naplno a neskrývane pracoval v službách maďarskej iredenty. V rámci nej sa dostával do kontaktov aj s Adolfom Pechányom, rodákom z Ilavy, ktorý bol vládny komisárom pre Slovákov v Maďarsku a mal za sebou početné publikácie písané vyslovene v prouhorskom duchu. V roku 1926 vydal prácu *Česko-Slovensko*, venovanú tomuto „strašnému netvorovi“ na sever od Maďarska. Opísal geografické, priemyselné i politické pomery, pričom „československý národ“ nazval najväčšou mystifikáciou a vynálezom novej doby. V prehľade historického vývoja od začiatku 20. storočia sa nevyhol početným chybám a jednostrannostiam, ktoré mali naplniť jasne vytýčený cieľ – ukázať zápas proti centralizmu, „českému imperializmu“ a počesťovaniu so všetkými vlastnosťami kultúrneho boja. Pozornosť venoval pozemkovej reforme a jej sociálnym a národným cieľom, ako aj rôznym protimaďarským represáliám z českej strany.⁴¹

V tomto období rozbehol František Jehlička veľkú akciu proti republike, o ktorej svedčili desiatky hlásení napísaných z Viedne na ministerstvo zahraničných vecí do Budapešti, za ktoré bol maďarskými vládnymi orgánmi už od roku 1921 i platený. Svoje správy dopĺňal prekladmi vlastných letákov i článkov z časopisu *Samostatnosť*, ktorý vydával v Poľsku, ale aj bohatým monitoringom článkov z československej tlače.⁴² O charaktere týchto správ a ich tóne asi najlepšie svedčia titulky článkov zo *Samostatnosti* z roku 1927, medzi ktorými sa objavili také ako *Česi Slovákov rabujú, Jak náš ľud nenávidí Čechov, Preč s Masarykom! Dolu s ním!, Slyšte, že ako nám nemravní Česi znivočili našu mládež, Čecha do mecha a mech do Dunaja, Masaryk zdupkal z republiky, Pepíci v pomykove, Slobodomurárska práca Masaryka odhalená, Kto podporuje česko-slovenský štát, kope hrob nielen Slovákom, ale nadovšetkom slovenskému katolicizmu, Jak Masaryk blbne, Česká suka na Slovensku, Husiti provokujú ďalej katolíkov slovenských, České svine* a mnohé iné. Charakteristicky a s príslovečnou vulgárnosťou vystupoval proti Trianonu, ktorý považoval za „zločin“ a „lotrovstvo“. Podľa neho „požehnaní“ Trianonom boli predovšetkým Slováci, ktorí „nemajú

40 Tamže, s. 123–131.

41 PECHÁNY, Adolf: *Česko-Slovensko*. Budapešť 1926.

42 Magyar nemzetiségiek Országos levéltára Budapešť, K 64 (Külgügyminisztérium), 1925-7/b, 1927-7/b-1, 1927-7/b-2, 1928-7/b atď.

čo do gamby vziať, ktorí sú Čechmi už na 9. rok šklbaní, zdieraní, vyžieraní, do francúzskych baní a do Afriky posielaní“.⁴³

Jehlička očividne využíval skutočnosť, že v zahraničí nemohol byť stíhaný na základe zákona na ochranu republiky alebo pre hrubé útoky na ústavných činiteľov (napríklad Masaryk mu bol „synom suky“ či „židovského psa“). Súčasne so zrejším zámerom preukázať vlastnú dôležitosť Jehlička prikladal do správ pre Budapešť i početné články proti svojej osobe.⁴⁴ Veľmi pestré boli i protijehličkovské plagáty a karikatúry, predovšetkým slovenského pôvodu.

Ďalšie Jehličkovo dielo, ktoré máme k dispozícii len v jeho strojopisnej podobe, sa odráža od už spomínanej problematiky českého prenasledovania katolíckej cirkvi a katolíckeho kléru na Slovensku.⁴⁵ Z kontextu ho môžeme datovať do roku 1926, čo bol čas, keď sa Jehlička presunul do blízkej Viedne. Bolo zaujímavé, že Maďarov v tomto strojopisnom texte ani raz nespomína, má vyslovene protičeský charakter a hoci v úvode v jednej vete kritizuje i „báchorku o československom národe“ a hovorí o násilnom počesťovaní Slovákov, celý text sa týka len protikatolíckych českých atrocít. Žiaľ, tu si Jehlička veľmi vymýšľať nemusel, lebo konkrétnych prípadov výsmechu, rozbíjania a dehonestovania krížov a sôch, znesväcovania kostolov, protikatolíckej propagandy, zatvárania cirkevných škôl i fyzických útokov na kňazov bolo viac ako dost. Jehlička vyberá konkrétne prípady, mnohé uvádza z tlače (vrátane maďarskej), ale využíva i českú publicistiku.⁴⁶ Tú útočne protislovenskú, ale i tú zhrozenú, ktorá si uvedomovala neproduktívnosť početných krutých činov a násilností českých dobrovoľníkov, legionárov i vojakov: „*Oni nepotrebujú zbožný slovenský ľud, oni chcú bezbožné stádo, ktoré budú môcť hnať, kde oni chcú. Českí slobodomyslitelia nepotrebujú cirkevné školy, ktoré vyučujú diatky k zbožnému životu a pestujú slovenskú národnú sebaúctu, bo toto sa úplne protiví úmyslom českých husitov.*“⁴⁷

43 Tria non, in: *Samostatnosť*, roč. 1, č. 16, 3. 7. 1927.

44 Najväčší rozsah nadobudla publikácia Slovenskej ligy v USA s názvom *Jehličkov zápisník, do ktorého si vlastnoručne zaznačoval, kde chodil a jako zrádzaľ Československú republiku*. New York [cca 1925].

45 JEHLIČKA, Fr.: *České ukrutnosti proti rímsko-katolíckej cirkvi na Slovensku*. B. m., [1926], strojopis. Pochádza z pozostalosti Aloisa Kolíska a dielo je uložené v Univerzitnej knižnici pod sig. SD 12024.

46 Aspoň dva prípady: „*Dňa 16. decembra 1918 českí legionári sprevádzaní dvoma českými učiteľkami a štyrmi českými poštárkami vlámali sa do kostola v Šavníku [správne v Spišskom Štiavniku] [...] o 6. hodine večer. Priniesli so sebou víno ukradené z biskupskej pivnice a celú noc hýrili v kostole.*“ Alebo v Kláštore pod Znievom privliekli z jedného konca obce sochu sv. Jána Nepomuckého a zavesili ho k soche Panny Márie s nápisom: „*Ján prišiel k Márii na námluvy.*“ Tamže, s. 6. K tomu aj cyklostylový leták JEHLIČKA, František: *Bijeme na zvon! Všetci katolíci slovenskí, spojte sa! Luteranismus a Husitismus proti samostatnosti Slovenska*. B. m., b. r.

47 JEHLIČKA, František: *České ukrutnosti*, s. 1–2.

Jehlička si všima aj konkrétne proticirkevné postoje českých učiteľov na slovenskom vidieku. Párkrát sa v texte dotkol i Masaryka a jeho protikatolíckych prejavov, ako aj československej cirkvi a stotožňovania protihabsburských a protikatolíckych postojov. V závere sa venuje i situácii na poli katolíckej tlače i cen-zúrnyim zásahom štátu voči nej.

Významným Jehličkovým dielom z hľadiska svojej komplexnosti bola brožúra z roku 1928, vydaná po slovensky v USA pod názvom *Desatoro českých pliag na Slovensku*.⁴⁸ Vyšla k 10. výročiu republiky a jej refrénom bolo „vyžeňme Čechov“: „*Nie jubilovať majú Slováci, lež krvavé slzy roniť, päsťe zatínať a volať: Ó, Bože, odpusť nám, že sme boli takí podlí, že sme týchto bezbožných lotrov a psohlavcov 10 rokov u nás trpeli. Naša vina, naša najväčšia vina, že sme na nich nepochytali kosy, sekery, lušne a že sme ich nezahnali za Moravu, odkiaľ sa k nám na našu telesnú i duševnú snahu dovalili.*“⁴⁹

Dielo má teda znovu vyslovene protičeský charakter, je však napísané alegorickým jazykom s využitím mnohých príkladov, bájok a epizód zo Sv. Písma. Česi sú symbolizovaní „českou Husou“, čo bola nepochybne narážka na ich bezverectvo a Jana Husa, ktorý mal stať pri kolíske ich postoja ku katolíckej cirkvi. Prehľadnosť diela zvyšujú body, v ktorých sú jednotlivé argumenty zoradené. Desatoro „českých pliag“ bolo: 1. České žaby (zaplavujú Slovensko a nemilosrdne ho kolonizujú), 2. Povodne, 3. Nezamestnanosť, 4. Chudoba, 5. Hlad, 6. Krvotok, 7. Nesvornosť, 8. Strach, 9. Kanibalizmus (na papieri nás už pohltili, pohltili nás aj v ústave), 10. Duševná cholera (nevera, ateizmus, voľnomýšlienkarstvo a voľná láska, ako medzi psami).

Zaujímavý a v protičeskej rétorike ojedinelý bol bod o povodniach, ktorý inštrumentalizoval ekologické dôsledky nekontrolovaného výrubu slovenských lesov: „*Česi vytínajú naše lesy, holia naše hory, drevo naše kradnú vyvážajú a predávajú [...] Dolu Pohroním nič inšie nevidieť jako holé hole, karsty [holé skaly] a okrás pozbavené rebrá skál – časté povodne.*“ Išlo o Hlinkov citát zo Slováka, ale so situáciou sa stotožňoval i Moravan Jan Roubal v *Lidových novinách*: „*Následkom bezohľadného drancovania obrovských plôch lesných vznikajú na Slovensku katastrofálne povodne, ktorých prv nebývalo. Rýchlo ubýva rozsiahla plocha lesov, ktorá zdržovala vlhkosť, meniacu sa teraz v prudké horské bystriny, potoky a rieky. Slovenský ľud žije v stálom strachu po každom daždi a za jar-*

48 JEHLIČKA, František: *Desatoro českých pliag na Slovensku. Smutné jubileum – vyžeňme Čechov*. Connellsville [1928]. Pravdepodobne v tom istom roku vyšlo i po maďarsky JEHLIČKA, Ferenc: *A tíz cseh csapás Szlovenszkóban. Szomorú jubileum. Vérjük ki a Cseheket!* B. m., b. r..

49 JEHLIČKA, František: *Desatoro českých pliag*, s. 28.

*neho snehu, lebo povodne ničia majetok celých krajov, desiatky mestečiek a na stá dedín vychodia čo rok na nivoč.*⁵⁰

V súvislosti s kanibalizmom sa udávalo, že myšlienka čs. národa bola rovnako „perverzná“ ako idea bulharsko-srbského a poľsko-ruského národa. Jehlička k tomu doplnil ešte typické výroky vodcu lidovcov Jana Šrámka i národného demokrata Karla Kramára, ktorí popierali existenciu Slovákov ako národa.⁵¹

Ďalšia časť textu sa potom vinie formou otázok a odpovedí, pričom sa opakujú klasické otázky a odpovede, v mnohom charakteristické aj pre vtedajších autonomistov. Hovorilo sa o manželstvo, keď ženicha nanútili slovenskej neveste. Nikto sa nikoho nespýtal, v tomto manželstve údajne nebolo lásky, ešte šťastie, že bolo uzavreté len na skúšku, na 10 rokov. Po nich sa môže nevesta slobodne rozhodnúť.

Podľa Jehličku deklaranti a ani martinská porada z 30. 10. 1918 nemali mandát od národa, prítomní zastupovali len samých seba. O súkromnej porade z nasledujúceho dňa si to však už očividne nemyslel, keďže jej pririekol platné uznesenie o tzv. tajnom dodatku k Deklarácii. Ivan Markovič vraj vyzradil, že český Národný výbor vyslal Dérera do Martina, aby dal na vedomie zhromaždeným, čo majú robiť: zaujať skôr vyčkávacie stanovisko, formulovať hmlisto svoje požiadavky a nevyslovovať sa o samospráve voči českým krajinám. To bola síce pravda, ale rovnako bolo treba dopovedať, že v Martine sa nikto Dérerom tlmočených rád nepridržiaval. Napokon ani sám Dérer nie.

Obyčajným klamstvom bolo tvrdenie, že Milan Hodža a Samuel Zoch Deklaráciu slovenského národa sfaľšovali, keď do textu strčili, že Slováci sú i rečovo jedno s Čechmi a že samostatného slovenského jazyka nieto, ba vytrelí z nej odseky požadujúce plebiscit. To nemohol tvrdiť človek, ktorý na deklaračnom zhromaždení vôbec nebol. Kontexty, následnosť krokov, slová prítomných i charakter zmien v Deklarácii – to všetko sú už roky chronicky známe skutočnosti. Vymyslený bol i fakt, že luteránom sľúbili za ich hlasy na deklaračnom zhromaždení v Martine majetky a úrady.

Rovnako podobným zavádzajúcim refrénom bolo, ako Česi oklamali parížsku konferenciu a ako zatajili jestvovanie samostatného slovenského národa. I tu mali veci v skutočnosti zložitejšiu podobu. Súčasťou početných dobových polemík bolo rovnako i to, ako oklamal T. G. Masaryk Slovákov v USA pri podpísaní Pittsburskej dohody.

Svojho vedra s vodou sa od Jehličku dočkali i autonomisti, predovšetkým HSĽS. Hlinka podľa neho opustil a zradil so svojou stranou slovenský národ

50 Tamže, s. 6–7.

51 Tamže, s. 22.

v roku 1927, keď sa spojil so Švehlom a vstúpil do vlády. Hlinku vraj omámila a pokazila sláva, kúpili si ho za krajinskú správu, čím Hlinka „*svoj národ sotil z pažeráka až do žalúdka českého leva*“. Jemu pritom vliezol do srdca údajne diabol mamonu, pričom počiatky tohto stavu vnímal Jehlička už v roku 1926. Vtedy bol Hlinka na prednáškovom turné v USA (a Jehlička tam agitoval nezávisle od Hlinku) a „*za americké doláre pre národ si vystaval palác v Ružomberku*“.⁵²

V závere Jehlička konštatoval, že najväčší nepriatelia Čechov by mali byť našimi priateľmi – išlo o Nemcov, Maďarov a Poliakov. Treba sa však spoliehať predovšetkým na vlastné sily a uskutočniť „slovenskú revolúciu“. Čo pod ňou rozumel? Autonómiu, ak by ju Slováci vôbec dostali, by aj tak riadili, ako Jehlička hovoril, luteráni, treba sa nám odtrhnúť a osamostatniť. Tak sa zrutí a rozláme „ohavná republika“.

Odkaz Františka Jehličku k desaťročiu republiky nemohol byť jasnejší. Odmietavý postoj k Čechom a Masarykovi umocňoval aj kritikou Edvarda Beneša, v ktorom videl človeka otvárajúceho dvere bolševizmu v strednej Európe. A bolševizmus Jehlička nenávidel rovnako ako Čechov a republiku. V období pôsobenia ľudákov vo vláde a v čase tzv. rothermerovskej akcie sa zauzlili vzťahy Jehličku s Tukom i s Ľudovou stranou, čo ešte viac prispelo k Jehličkovej marginalizácii. Konfliktne sa vyvinuli nakoniec i vzťahy s poľskou politikou, v dôsledku čoho bolo v roku 1929 zastavené vydávanie *Samostatnosti* na poľskom území.

V roku 1929 sa stretol vo Viedni Jehlička s právnikom a vydavateľom Jaroslavom Stránským, ktorý bol práve vtedy mimo politiky. Ešte ako národný demokrat si však pamätal Jehličku z Revolučného národného zhromaždenia. Na stretnutí padla ponuka, aby Jehlička svoje aktivity presunul na československú pôdu. Podľa exilového politika išlo o Masarykovu iniciatívu, ktorý vraj len zopakoval podobnú ponuku už z roku 1928. Jehlička celú záležitosť prezentoval ako dôkaz, že pre republiku znamenal očividný problém, že on sa nenechá kúpiť a že svoje ciele vie najlepšie realizovať zo zahraničia. Podľa Stránskeho stretnutie nemalo vôbec podobné pozadie, ale vychádzalo z Jehličkovej iniciatívy, ktorému sa vraj už cnelo za domovom. Žiadal od vlády ústupky a nejakú dohodu, aby mohol svoje aktivity zastaviť. Na Stránskeho poznámku, že mu predsa musí byť Čech bližší ako Maďar, mal Jehlička túto odpoveď: „*Ale áno. Lenže z toho nič neplynie. Veď i sestre je bližší brat ako cudzí, a predsa sa nevydá za brata.*“⁵³ Rozhovory skončili neúspechom a o ich skutočnom pozadí sa možno

52 Tamže, s. 40–42. K tomu aj JEHLIČKA, František: *Hlinka „mrcha otec národa*“. Gèneve 1934.

53 ČULEN, Konštantín: Dr. František Jehlička, suchá ratolesť slovenská, in: *Slovák*, roč. 21, č. 13, 17. 1. 1939.

len dohadovať, keďže sprostredkovateľov bolo príliš veľa, aby sme sa dopátrali k pravde.

Pravdou je, že okolo tohto stretnutia vzniklo množstvo šumov a dezinformácií, lebo každá strana mala záujem stretnutie prezentovať ako iniciatívu a zámer toho druhého. Predstava, že by Masaryk korumpoval v roku 1928 politicky slabnúceho Jehličku profesúrou na Karlovej univerzite s ďalšími finančnými sinekúrami, nevyzerá vôbec pravdepodobne a nič na tom nezmenila ani situácia o rok neskôr, i keď HSES medzičasom opustila vládnu koalíciu. Jehlička vystupoval razantne voči strane ako celku, ale i voči jej predsedovi Andrejovi Hlinkovi. Dokonca vzniklo podozrenie, či za zámerom dostať Jehličku do republiky nestál plán, aby ho potom mohli použiť proti Hlinkovi. Neskôr sa hovorilo o podobných snahách Milana Hodžu.

To všetko však boli s najväčšou pravdepodobnosťou len Jehličkovy výklady, aby takouto sebareprezentáciou zvýšil svoju politickú „cenu“ v čase, keď už bola prakticky na nule. V zahraničí i v Maďarsku Jehličkov vplyv očividne klesal, k čomu neprispeli ani viaceré osobné konflikty v rámci slovenskej iredenty. Ešte viac klesal Jehličkov vplyv na Slovensku, kde už rezignoval na utvorenie „organizácie“, do úzadia sa dostávala jeho úloha bojovníka za samostatnosť krajiny a stále viac bola zrejماً jeho promaďarská orientácia.

Jehličkova propaganda počas hospodárskej krízy bola porovnávaním s pokojným vývojom ekonomiky v Uhorsku, keď si nikto z pamätníkov obdobnú krízu nepamätal. V letáku *Ide nový prevrat* (1931) opakoval a sumarizoval argumenty zo spomínanej práce *Desatoro českých plíag* a predpovedal skorý zánik Československa. Pri očakávanom plebiscite predkladá ľuďom len dve možnosti: zotrvať s Čechmi alebo sa vyrovnáť s Maďarmi a vrátiť sa do Uhorska. Jeho protičeská agitácia nebola bez účinku, lebo vychádzala z reálnych problémov krajiny. Vulgárna a demagogická rétorika nadbiehala rozčarovaniu ľudí a ich pocitom beznádeje. V ďalšom letáku *Hej Slováci! Spojme sa a vyžeňme Čechov* (1932) uvádzal, že nie hospodárska kríza, ale „česká okupácia“ spôsobovala všetku biedu a problémy. V letáku *Nebojte sa bratia, však sa Česi ztratia* (1933) napríklad písal: „bieda naša začala sa už r. 1918 [...] u nás fabriky začali padať hneď, jako sa k nám Česi valiť začali. Padali u nás sv. sochy, padali naše katolícke školy, padali naše fabriky, padali duby, brezy v našich lesoch, padali remeselníci, padali robotníci a padali roľníci.“ Autonomiu ako možnú pomoc odmietal: „[...] neotvorila by vám chotár uhorský, neotvorila by vám cestu do našej 1000 ročnej bohatej uhorskej komory a sýpky.“⁵⁴ Takto prispieval viac k protičeskému štvaniu ako k promaďarským sympatiám.

54 Podľa KRAMER, Juraj: *Iredenta a separatizmus*, s. 220.

V roku 1932 Jehlička vydal tlačou reakciu na knihu Roberta W. Setona-Watsona *Slovakia then and now (Slovensko kedysi a teraz)*, v ktorej sa opisovali zmeny a pokrok Slovenska v podmienkach nového štátu. Jehlička v protiklade k tomu osobitnými kapitolami a primerane svojim názorom kriticky opísal českú „konsolidáciu“ a „kultúrne výsledky“ Čechov na Slovensku. Najväčšie nebezpečenstvo videl v tom, že Česi ohrozovali korene kresťanského ducha a morálky, prostredníctvom učiteľov údajne viedli slovenskú mládež k ateizmu, darwinizmu, voľnej láske a mravnému nihilizmu.⁵⁵ Nepovažoval knihu Setona-Watsona ani za vedeckú, ani za objektívnu, vyčítal jej celý rad tendenčných názorov. Polemizoval s tvrdeniami Vavra Šrobára o slovenskom vystahovalectve, Antona Štefánka o slovenskom školstve (Jehlička videl medzi českými učiteľmi zlodějov, defraudantov, zhýralcov a pod.), Milana Ivanku o českej administratíve na Slovensku, Martina Mičuru o súdnictve, ktoré bolo nečinné pri rozkradnutí inventára topolčianskeho zámku, pri zostrelení Štefánikovho lietadla, pri zastrelení siedmich mladých židov československými legionármi na Sibíri a oslobodení „vrahov“ pražským súdom v roku 1931. Popri koncepčných a „veľkých“ otázkach sa Jehlička nerozpakoval kritizovať ani konkrétne prejavy českej supremacie, veď podľa neho v štáte vládli tí, ktorí rabovali na Sibíri, bolševikom vydali Kolčaka a ďalších, strieľali do slovenských štrajkujúcich atď. Ku kapitole Štefana Osuského, ktorý porovnával postavenie Slovákov za Uhorska a teraz, zopakoval, že Slováci splynuli s Čechoslovákmi, neboli uznaní ani za menšinu a tým ich štát zbavil akejkoľvek ochrany. V súlade s ľudákmi to nazval „najväčšou mystifikáciou v dejinách“, inak povedané „švindľom“.⁵⁶ Slováci sa podľa neho zmenili „na nulu“. Oproti šťastným a ničím nerušeným 900 rokom v Uhorsku kládol „nešťastnú česko-slovenskú jednotu“. Nebol spokojný ani s odpoveďami Andreja Hlinku na adresu postavenia katolíckej cirkvi v republike. V skutočnosti bola vraj realita na Slovensku úplne iná a keďže on sám ju už dôverne nepoznal, opieral sa najmä o články v autonomistickej tlači. Podľa Jehličku „slovenskému národu musí byť zabezpečená možnosť rozhodnúť si svoju vlastnú budúcnosť cestou plebiscitu pod medzinárodnou kontrolou“.⁵⁷

Tie isté motívy (štát popierajúci Boha, neexistencia slovenských škôl, šírenie pornografie na Slovensku, slovenské dievčatá nútené tancovať nahé pred českými profesormi, roľníci živiaci sa krysami a myšami a pod.) Jehlička tematizoval vo svojej prednáške v Londýne koncom roka 1933, pričom dezinterpretoval snahy slovenskej opozície spôsobom, akoby celá chcela obnovenie zväzku

55 JEHLICKA, Francis: *Reply to Mr. R. W. Seton Watsons Book Slovakia then and now*. Vienna 1932, s. 11–12.

56 Tamže, s. 26.

57 Tamže, s. 39.

s Maďarskom. R. W. Seton-Watson vyzval preto slovenských poslancov k vyhláseniu, v ktorom by sa podobné tézy spolu s Jehličkom reprezentatívne odmietli. Podpisy na takejto deklarácii zorganizoval okamžite Martin Rázus. Slovenskí poslanci a senátori (vrátane Hlinku a ďalších členov HSLS) odmietli Jehličkovi právo hovoriť v mene slovenského ľudu a rovnako odmietli návrat do Uhorska.⁵⁸

Jehlička mal vo všeobecnosti z Viedne dobré možnosti sledovať vnútropolitický vývoj v Československu. Reagoval naň často jemu vlastným arogantným spôsobom, či už publicistikou alebo listami. V tlači i početných letákoch a brožúrach vulgárne vystupoval prakticky proti všetkým domácim politikom v „česko-husitskej“ republike. Kňazi, biskupi, ale i Hlinka boli pre neho zločincami. Hlinku považoval za hlúpeho, nevzdelaného „dedinára“ a neváhal vyzývať Boha, aby ho už „vytrel z knihy živých“. Ťažko sa dali takýmto spôsobom získať spojenci, nehovoriac o akceptácii a uznaní.

Jeho arogantný list starému 90-ročnému kanonikovi Pavlovi Blahovi z júla 1934 má väčšiu výpovednú hodnotu ako čokoľvek iné. Jehlička v ňom reagoval na Blahov rozhovor v *Slovákovi*, v ktorom ho označil za renegáta. Jeho, nie martinských deklarantov, nie čechoslovakistov Ludovíta Okánika a bývalého hlasistu Pavla Blaha. Slovenského sedliaka podľa Jehličku „zabili“ presne takí ako starý Blaho, „ktorí ste mu české pijavice na telo pustili“. Keby si toto sedliaci uvedomili, tak je „zabitý“ kanonik Blaho a jemu podobní „opravdiví renegáti a zradcovia“. Nakoniec mu ako predseda Slovenskej rady, založenej v roku 1933 v Ženeve, v sídle Spoločnosti národov, vynadal do chrapúňov.⁵⁹ Takýmto spôsobom Jehlička za sebou pálił doslova všetky mosty.

Je nepochybne na zamyslenie, ako sa vysoko vzdelaný profesor morálnej teológie dokázal pohybovať na dne a doslova v kanáloch primitívno-vulgárnej politickej argumentácie a rétoriky. Prečo nevedel osloviť čitateľov analytickými úvahami, širokým prehľadom a pádnosťou argumentov? Išlo o nenávisť, ktorá mu vtlačala do pera rôzne prízemné vyjadrenia alebo zámerne chcel pôsobiť na najspodnejšie roviny ľudských emócií? Napokon podobnú agresívnu rétoriku využívala na Slovensku i ideovo spriaznená HSLS.

V roku 1932 vydal Jehlička v USA pod charakteristickým protičeským názvom brožúru, ktorá je zaujímavá tým, že o štyri roky ju vydal znovu, ale s tro-

58 RYCHLÍK, Jan – MARZIK, Thomas D. – BIELIK, Miroslav (eds.): *R. W. Seton-Watson and His Relations with the Czechs and Slovaks. Documents I*. Martin 1995, s. 454–459 (R. W. Seton Watson M. Rázusovi z 18. 12. 1933 a Slovakia 's Protest z 20. 12. 1933).

59 F. Jehličku P. Blahovi z 31. 7. 1934. Podľa ČULEN, Konštantín: Dr. František Jehlička, suchá ratolesť slovenská, in: *Slovák*, roč. 21, č. 12, 15. 1. 1939.

chu pozmeneným a hlavne rozšíreným obsahom.⁶⁰ Budeme sa preto venovať podrobnejšie rozšírenej verzii, lebo tam je rovnaká, ba ešte sofistikovanejšia argumentácia.

V roku 1932 upútalo definovanie rozdielu medzi maďarizáciou a čechizáciou: „*Maďari maďarčili len Slovákov a Česi češtia nielen Slovákov, ale aj Slovensko a slovenčinu.*“⁶¹ Usádzajú na Slovensko svojich ľudí, Slovákov hladom vyháňajú do zahraničia a počesťujú slovenský pravopis. I tu videl Jehlička príčiny podstatne úspešnejšieho a rýchlejšieho počesťovania v porovnaní s podstatne dlhšou, ale inak úplne sterilnou maďarizáciou.

Odišný bol záver práce, kde sa hovorilo o východiskách zo situácie. Jehlička zopakoval, že autonómii Česi Slovákom dať nemôžu. Jednak by ich tým uznali za národ, jednak by museli potom riešiť i Nemcov a Maďarov a jednak by tá autonómia bola všetkým iným, len nie autonómiou. Slovensko by sa preto malo stať samostatným štátom, v Európe je porovnateľných štátov dosť. V prípade odporu veľmocí, možno hľadať federatívne riešenia, pri ktorých boli Slovákom najbližší Maďari. Ďalšie plány? „*Sme za to, aby sa utvoril veľký blok, v ktorom by bolo Poľsko, Slovensko, Uhorsko, Horvátsko, Taliansko, jako mocná hrádza proti bolševizmu a proti panslavizmu*“, tvrdil Jehlička. Panslavizmus vnímal ako protivníka, lebo „*Slovan Slovanovi je najväčším tyranom*“.⁶² Súčasne boli Rusi, Srbi a Česi považovaní za „nebezpečných“ a bolo treba sa ich strániť ako cholery. Uznesenia prijaté parížskou mierovou konferenciou sa už viackrát menili (napr. Rusíni doteraz nedostali sľúbenú autonómiu), mohli by sa teraz zmeniť v prospech Slovákov ako národa a v zmysle požiadaviek Slovenskej rady, ktorú reprezentoval predovšetkým František Jehlička.

Slovenská rada (Conseil Slovaque) pri Spoločnosti národov „vyrábala“ memorandá, v ktorých širila informácie o útlaku Slovákov Čechmi a o tom, že Maďarsko im bude lepšou matkou (napríklad *Appel du Conseil Slovaque au monde civilisé* [1933], *Aide mémoire du Conseil Slovaquie adressé à la Société des Nations* [1933], *Comment fut signée une Déclaration*. Geneva 1935 a *La Vérité slovaque et les Trucs de la Diplomatie tchèque*. Geneva 1935). Československá diplomacia označovala tieto memorandá za nástroj maďarskej iredenty a jej orgánu Maďarskej revíznej ligy (*Magyar Revíziós Liga*). Tá vznikla v roku 1927 so zámerom poukazovať v medzinárodnom meradle na všetky nespravodlivosti Trianonskej mierovej zmluvy.

60 JEHLIČKA, František: *Náš program. Marš von Česi! Slovensko patrí Slovákom!* McKeesport 1932.

61 Tamže, s. 13.

62 Tamže, s. 30.

Slovenská rada pri Spoločnosti národov bola zdanlivo vznešenou inštitúciou, v skutočnosti spolkom pár pochybných existencií s prepožičanou poštovou schránkou na dobrej adrese.⁶³

V roku 1933 vydal Jehlička maďarsko-francúzsku brožúru na tému Slovákov a revízie mierových zmlúv, pričom viac ako polovicu textu venoval proti-českej rétorike. Venoval sa čechoslovakizmu a potláčaniu slovenskej identity a jazyka, rôznym stereotypom a polopravdám, ktoré zovšeobecňoval na všetkých a na každého. Kým čabianski Slováci patria tradične k najbohatším, Česi spravili zo Slovákov žobrákov odsúdených na emigráciu. Pod českým panstvom Slovensko hospodársky úplne skrachovalo a nezamestnaní v Bratislave sa musia živiť „údenými potkanmi a psami“.⁶⁴ V interných hláseniach z roku 1927 v duchu svojej sociálnej demagógie často tematizoval kanibalizmus moldavských Rómov a videl v ňom dôsledok katastrofálnej hospodárskej situácie ako dedičstvo českého šafárenia na Slovensku. Pre spravodlivosť treba dodať, že česká tlač vnímala „moldavských kanibalov“ ako logický pozostatok uhorských pomerov.⁶⁵ Išlo pritom o vykonšpirované fabulácie politicky inštrumentalizované propagandou oboch susediacich štátov.

V roku 1935 vydal Jehlička vo Varšave v podobe samostatnej brožúry svoj veľký článok z mesačníka *Nasza Przyszłość*. V oboch identických textoch sa síce obracal na poľského čitateľa, ale jeho príklady a argumenty boli stále rovnaké. Opakoval ich v iných brožúrach, objavovali sa v *Samostatnosti* i v interných hláseniach maďarskej vláde. Pôsobili ako obohraná platňa a dôveryhodnosť im malo dodať odvolávanie sa na autonomistické tlačové orgány, marginálnu českú tlač či na z kontextu vytrhnuté kritické citáty napr. z „Čecha Meakulpínskeho“ a z jeho brožúry *Co hatí Slováky?* (1901). V skutočnosti išlo o slovenského evanjelického kňaza Ladislava Novomestského, ktorého hlas znel v súzvuku s hlasizmom a ten Jehlička priam bytostne nenávidel! Novomestský rovnako stál za čo najužšou česko-slovenskou národnou jednotou a za radikálne reformy v cirkevnom živote, ako aj za vedecký prístup k životu a náboženstvu. To všetko boli pre Jehličku absolútne neprijateľné názory, nebránilo mu to však

63 Podrobnejšie KOVÁČ, Dušan: „Zúrivý“ maďarský revizionista ako konateľ Slovenskej rady v Ženeve. In: *História zadnými dverami III. Nezvyčajné príbehy zo slovenských a svetových dejín*. Ed. Michálek, Slavomír. Bratislava 2021, s. 355–363.

64 JEHLICKA, Ferenc: *A revízió és a szlovákok*. Budapest 1933, s. 8–9. V interných hláseniach o Slovákoch hovoril len ako o Tótoch.

65 Magyar Nemzeti Levéltár Országos Levéltára Budapest, K-64 (Külügyminisztérium), 1927 – 7/b – 1, hlásenia F. Jehličku z 11. 3., 18. 3. a 25. 3. 1927, ako aj Pepíci nás vyžierajú, Cigáni nás zožierajú, in: *Samostatnosť*, roč. 1, č. 2, 19. 3. 1927.

odvolávať sa na jednotlivé tvrdenia z diela, ale – opakujeme – úplne vytrhnuté z kontextu.⁶⁶

Poľská brožúra obsahovala navyše okrem tradičnej protičeskej rétoriky aj jej poľskú podobu, keď Čechov nazývala „slovanskými Prušiakmi“, vyčítala im vyrabovanie Sibíri na sklonku a po prvej svetovej vojne, vydanie Kolčaka, zmocnenie sa ruského štátneho pokladu (na základe toho vznikla pražská Legiobanka) i to, že Česi utláčali až tri slovanské národy: Slovákov, Rusínov a tješínskych Poliakov. V závere sa konštatovalo: „*Nechceme české krivdy. Nežiadame nič z toho, čo im patrí. Nech však vrátia Poľsku tješínskych Poliakov a sami nech odídu zo Slovenska!*“⁶⁷ Spojenie s Maďarmi už bolo pre Jehličku nespochybniteľné. Stáli Slovákom bližšie geograficky, historicky, hospodársky i duchovne. Popri tradičných argumentoch novo pôsobilo odvolávanie sa na chameleóna slovenskej politiky Ludovíta Bazovského, ktorý v tom čase už stál na jednoznačne protičeských pozíciách a po peripetiách v Tukovom procese bol na ceste k službám v rámci maďarskej iredenty.⁶⁸

V roku 1936 zopakoval v ďalšom diele podstatu svojho programu, avšak vrátil sa vo výraznej miere k Maďarom a k Uhorsku, a snáď sa spoliehajúc na 18-ročný odstup od jeho rozpadu, vykresľoval ho spôsobom, ktorý ani zďaleka nezodpovedal realite.⁶⁹ V tejto publikácii podal asi najrozsiahlejším a najkoncentrovanejším spôsobom podstatu svojich názorov. Napokon mal ešte dva roky do smrti...

Celý text pozostáva zo 111 otázok a odpovedí. Tie však boli formulované príliš účelovo a selektívne. Autor predovšetkým zdôraznil, že hovorí o Slovákoch, Slovenkách, o Slovensku a slovenskom jazyku: „*Sme uhorskí Slováci, lebo*

66 Podrobnejšie KOVÁČ, Dušan: *Ladislav Novomestský-Meakulpínský a zápas o moderné Slovensko*. Bratislava 2013 a KOVÁČ, Dušan: *Cesta od Novomestského k Meakulpínskému. Formovanie vedomia a postojov slovenského intelektuála v období fin de siècle*. In: DUDEKOVÁ KOVÁČOVÁ, Gabriela a kol.: *V supermarkete dejín. Podoby moderných dejín a spoločnosti v stredo európskom priestore. Pocta Elene Mannovej*. Bratislava 2021, s. 151–172.

67 JEHLICZKA, Franciszek: *Quo vadis Słowaczyno?* Warszawa 1935, s. 22. Za textom je napísané Geneva 1935.

68 K tomu HOLEC, Roman: *The Small Person and Large History (The moral Fall of Ludovít Bazovský)*. In: „*Discourses - Diskurse*“. *Essays for Mikuláš Teich & Alice Teichova*. Eds. Enderle-Burcel, Gertrude – Kubů, Eduard – Šouša, Jiří – Stiefel, Dieter. Pelhřimov-Prague-Vienna 2008, s. 189–200 a HOLEC, Roman: *Na úplnom dne zrady...* (Ludovít Bazovský v službách iredenty a maďarskej vlády). In: *Kapitoly z histórie stredo európskeho priestoru v 19. a 20. storočí. Pocta k 70. ročnému jubileu Dušana Kováča*. Ed. Ivaničková, Edita. Bratislava 2011, s. 282–305.

69 JEHLIČKA, František: *Náš program. Marš von Česi! Slovensko patrí Slovákom!* McKeesport 1936.

naše Slovensko tvorí s Uhorskom jeden zemepisný a hospodársky celok, dokonálny celok, aký nikde inde nenájdem, všetko smeruje na juh, rieky, doliny, ľudia.⁷⁰

A potom pokračujú formulácie, ktoré jasne poukazujú na Jehličkove zámerly. Slováci nemali v Uhorsku žiadnej krivdy, slovenský jazyk bol užívaný, tisícročné jarmo a otroctvo je klamstvom. Ani Slováci v Čabe si sťažovať nemohli, najhoršie to bolo v českom prostredí, veď horšie ako doma to byť nemohlo. Dôkazom mu bola rozsiahla slovenská emigrácia, nikomu sa nežiadalo českej „slobody“. Ani s náboženstvom neboli v Uhorsku problémy, na Slovensku pôsobilo vyše 20 katolíckych gymnázií, Česi ich všetky skonfiškovali, cirkevných škôl na Slovensku niet: „Cieľ českej politiky je spraviť zo Slovákov najprv žobrákov, potom Čechov, napokon husitov.“⁷¹

Svoje tvrdenia dokladal Jehlička rôznymi slovenskými citátmi z Ambra Pietora, Vajanského, Pavla Mudroňa, Jozefa Škultétyho, Meakulpínskeho (Ladislava Novomestského) a ďalších, vždy si z nich však vyberal a vytrhával ich z kontextu. To isté sa týkalo dobových politikov, ktorí vnímali „starú vlasť“ pozitívnejšie v porovnaní s republikou (Hlinka, Rázus, Juriga). Uvedené myšlienky boli pritom súčasťou konkrétneho politického boja a politického tlaku na Prahu: „Daromné je každé osočovanie, stará uhorská vlasť dala nám viac ako nášmu srdcu cudzia česká republika. Za tisíc uhorských rokov ani polovičku toho sme nevytrpeli, čo za posledné roky od Čechov. Takého oslobodenia, ktoré je tisíckrát horšie, slovenský ľud si nežiadal [...] pamiatka starej uhorskej vlasti žije v našich dušiach.“⁷² Hlinka to mal povedať začiatkom júna 1925 pri odhaľovaní sochy slovenských hrdinov padlých v 1. svetovej vojne zo Svätého Jura pri Prešporke. Podobných výrokov, prameniach skôr z bezprostrednej improvizácie ako z vopred napísaného a starostlivo pripraveného prejavu, existoval veľký počet. Podľa Jurigu hrozila Slovákom po obsadení krajiny Čechmi trojnásobná smrť: duchovná (náboženská), národná i hospodárska.

Jehlička tvrdil, že Slováci sa mali v Uhorsku dobre. Nikto neraboval a nepálil slovenské dediny, chlieb bol na stole i pod ním, slovenský jazyk sa mohol voľne užívať, Matica slovenská mohla vyvíjať svoje aktivity, katolícku cirkev nikto neprenasledoval, na vieru nikto nesial, tisícročné jarmo a otroctvo bolo obyčajným klamstvom. Kým Česi vyhlasujú v ústave, že Slovákov niet, Maďari uznávali ich jestvovanie. Slovenský ľud nebol nikdy za prevrat, nikdy by neodhlasoval odtrhnutie od Uhorska a pripojenie sa k ČSR. To bola nepochybne pravda (deficity v národnom vedomí, obavy z budúceho kontextu a z neistej budúcnosti), určite však nie z dôvodov, ktoré udával Jehlička. Slováci sa podľa

70 Tamže, s. 4.

71 Tamže, s. 9. Išlo o citát zo *Slováka* z 30. 3. 1928.

72 Tamže, s. 9–10. Išlo o citát z *Národných novín* z 20.11.1929.

neho nikdy nechceli odtrhnúť od Uhorska, ale verní uhorskej matke-vlasti za uhorskú krajinu i kráľa vždy udatne bojovali.

Nakoniec sa z tohto priam ideálneho spolužitia dostal Jehlička i k maďarsko-slovenským atrocitám a konfliktom. Zdôvodnil ich nárastom politického panslavizmu medzi slovenskými elitami a ruským nebezpečenstvom, na ktoré reagoval vzostup panmaďarizmu. „Maďarskí šovinisti“ začínali natiskať maďarčinu a siahali Slovákom na ich reč, tisícročný dobrý vzťah sa začal kalieť.

Prevrat nebol napriek zhoršeným slovensko-maďarským vzťahom ani zďaleka podľa Jehličku dobrým riešením. Rozhodlo sa o nás bez nás, písal Jehlička, keď nás ako stádo baranov prehnali z jedného štátu do druhého. Uhorsko zostalo bez Slovenska biedne, Slovensko bez Uhorska zomiera hladom, odkázanosť bola obojstranná. Česi pozastavili chod fabrík na Slovensku a vykorisťujú ho ako svoju kolóniu. K tomu nasleduje stereotyp českých četníkov strieľajúcich do slovenských ľudí. Jehlička sa okrem poloprávd nehanbil vymýšľať si ani očividné lži. Napríklad dôkazom toho, ako zle sa žilo inteligencii, bol predaj ich vlastných tiel anatomickým ústavom (!!!). Česi „pripravili“ Slovensko pre bolševizmus, čomu v dôsledku hospodárskych a sociálnych pomerov zodpovedal rastúci vývoj ľavicového radikalizmu.

Hlinkovi vyčítal, že namiesto dohody s Maďarmi, aby tak zabezpečil svojmu národu budúcnosť, utekal do Martina deklarováť, že Slováci nejestvujú.

Maďari už uznávali chyby svojej národnostnej politiky a že Slovákom krivdili, existovalo pre to viacero dôkazov. Česi však svoje chyby a zločiny neboli schopní a ochotní priznať.

Tvrdenie, že „česká diplomacia“ sa bála plebiscitu, neobstálo. Jednoducho nebola na plebiscit odkázaná, nová republika predsa patrila k víťazom a volanie maďarskej aristokracie po demokratickom plebiscite vyznievalo veľmi nepravdivo, ba falošne. „Zradná martinská konferencia“ (myslelo sa na deklaračné zhromaždenie) vyhlásila slovenský národ za mŕtvy, čo bol tiež nezmysel i pri tej najväčšej symbolike. Deklaráciu považoval Jehlička za dielo luteránov a samozvancov. Luteráni podľa neho zradili národ v snahe dostať ho do „husoluteránskej“ republiky, chcú v nej vládnuť na úkor katolíkov.

Ďalšie útoky sa týkali vysokého školstva. Česi založili univerzitu v Bratislave vraj na to, aby pochovala slovenčinu. Profesormi boli Česi, prednášali po česky, úradná reč bola čeština a slovenčina nemala na univerzite ani vlastnú katedru. Najkrajšie bolo, podľa Jehličku, že ju pomenovali po Komenskom, on bol predsa prvý, ktorý hlásal, že vyučovanie sa má konať v materinskej reči. Slovenčine sa posmievali ako aziatčine a bastardčine, z katedry českí profesori tupili Slovákov a posmievali sa im, vraj ich o pár rokov počestia ako Moravanov. Celý rad činiteľov pracoval na počestení Slovákov a maďarčina ani zďaleka neohrozova-

la slovenčinu tak ako blízka čeština, ba i preberala mnohé slovenské slová a výrazy. Jehlička sa odvolával na Vajanského, podľa ktorého aj Eskimáci boli Slovákom bližší ako ponemčení a pofrancúzštení Česi. Nikto zo slovenských politikov nedostal za Uhorska trest v rozsahu Tukovho 15-ročného väzenia.⁷³ To bola síce pravda, porovnávať rozsah protištátnej činnosti pred rokom 1918 a po ňom, ako aj rozsah cenzúry, však už veľmi korektné nebolo, už i vzhľadom na obrovský rozmach slovenskej tlače a publicistiky po roku 1918. O portfóliu osobných a občianskych slobôd ani nehovoriac.

Východisko podľa Jehličku? Autonómia v ČSR by Slovákom nepomohla, jednak by všetky posty obsadili luteráni a priaznivci štátu, jednak by Česi považovali Slovensko stále len za svoju kolóniu a nepomohli by nám ani ohľadom viery a mravov. Bolo by to ako telo pásomnice, ktoré by sa síce vypudilo, ale hlava by zostala v žalúdku a z nej by pásomnica zase narástla. Inde zase Jedlička tvrdí, že by Česi nemohli dať Slovákom autonómiu, lebo by ich tým uznali za národ.

Prečo by nebolo možné odtrhnúť sa od Čechov? Ani Jehlička neopomenul írsky príklad, ktorý bol na Slovensku mimoriadne obľúbený: „*Pozrime sa ku pr. na Irčanov (Ajrišov). Tí sa dostali do moci opravdivého britského leva, nie tak ako my, do pazúrov akejsi potvory, majúcej dva chvosty. Aj Ajriši predsa sa oslobodili od toho britského leva, nezľakli sa svetovej anglickej ríše a dnes už majú svoj slobodný írsky štát. Keď Irčania mohli zvíťaziť v boji s tak mocným nepriateľom, prečo by sme sa my mali ľakať českých Švejkov?*“⁷⁴

Každý má právo na vlastný a samostatný vývoj, preto Slováci majú právo odtrhnúť sa od Čechov. Napokon samotní Česi im v tom dávajú historický dobrý príklad, rozbiť štáty vedia podľa Jehličku dobre... Na druhej strane Maďari Slovákom sľubujú autonómiu, a čo nebolo – ani teoreticky – dobré od Čechov, to mohlo byť riešením od Maďarov.

Naša Slovenská rada v Ženeve, pokračoval Jehlička, otvára svetu oči, v dôsledku čoho sa celý svet pohoršuje „*nad pekelnými plánmi čechobolševikov*“. Kresťanské národy raz rozbijú Česko a bolševické Rusko, tieto „brlohy zločinného a diabolského bolševizmu“, to bude koniec československého štátu a začiatok slobody slovenského národa.

73 K Tukovmu procesu Jehlička publikoval rozsiahlu publikáciu so silným protičeskoslovenským zameraním JEHLICKA, François: *Une Étape du Calvaire Slovaque. Le procès Tuka 1929–1930*. Paris 1930.

74 JEHLIČKA, František: *Náš program. Marš von Česi! Slovensko patrí Slovákom!* McKeesport 1936, s. 42. Rozdelenie Československa požadoval aj v ďalších publikáciách: JEHLICKA, François: *Appel des Slovaques à la nation française: divisez la Tschecoslovaquie!* Vienne 1933 a JEHLICKA, François: *Le problème slovaque*. Genève 1935.

Bolo očividné, že Jehlička už stratil reálny kontakt s dianím na Slovensku a jeho stále opakované a obmieňané názory už neboli vedené racionálnymi úvahami a logikou historického vývoja (ak vôbec nejaká existuje), ale slepou nenávisťou, chorobnou ambicióznosťou a stratou zdravého úsudku. Nevedel pochopiť, že Slovensko prešlo v republike veľkým vývojom, že vyrástla nová generácia inteligencie s úplne novým duchom, že sa úplne zmenila celá spoločnosť a nakoniec i jeho rodné Kúty. Veril tomu, že slovenčina bola úplne vytlačená z verejného života, aspoň to tvrdil, a preto nedokázal pochopiť, že autonomisti neboli priaznivo naklonení žiadnej revízii ani návratu k Maďarom. Hoci staré zoznamy predplatiteľov *Slovenských ľudových novín* využíval na distribúciu svojich tlačovín, určite nechápal a neveril by tvrdeniu, že na Slovensku už nemal žiadnych prívržencov.

Priepasť medzi ním a krajinou sa z roka na rok zväčšovala.

Od roku 1933 už Jehlička videl veľké možnosti hlavne v spolupráci s nacistickým Nemeckom a fašistickým Talianskom. Prijal ho Mussolini i niekoľkí pohlavári nemeckého nacizmu. Najmä Taliani mu boli sympatickí vďaka ich úzkemu vzťahu s katolíckou cirkvou, ktorý mu pri Nemcoch chýbal. Prednášal istý čas aj na fašistickej škole v Miláne. Uzavretie československo-sovietskej zmluvy (1935) viedli Jehličku k obvineniam republiky z bolševizmu. Za existenciou tohto štátu vnímal tradične „ruku Moskvy“. Rovnako Slovensko tvorilo ako súčasť republiky nebezpečné východisko pre bolševizmus. Bolo príznačné, že jednu takúto knihu z roku 1937 uvádzali sprievodné slová švédskeho cestovateľa a obdivovateľa nacizmu Svena Hedina.⁷⁵

V septembri 1935 prednášal Jehlička v Ženeve na tému *Slovensko, kľúč k problému strednej Európy*. Poukázal na jeho bolševizovanie, čo vyvolalo pozornosť najmä medzi prítomnými Nemcami a Talianmi.⁷⁶ Inak veci videli frankofilné noviny, ktoré upozorňovali na prepojenie prednášajúceho s maďarským revizionizmom. Jehlička neostal nič dlžný a v ďalšej brožúre tieto tvrdenia poprel a zhrnul pritom mnohé „triky českej diplomacie“, na ktoré Slovensko vždy doplatilo. Počínajúc Pittsburgom, mierovou konferenciou a končiac Trianomom.⁷⁷

Jehlička obracal svoje oči stále viac do Berlína i Ríma. Nenávisť k Čechom sústredil do požiadavky rozbiť republiku, čo bolo síce v súlade s nemeckými plánmi (a talianske sa mu nebránili), zato ani jeden z nich netúžil dosiahnuť takýto cieľ prostredníctvom maďarskej iredenty. Problémom bol aj samotný Jehlička, za ktorým nikto nestál a ktorý nikoho na Slovensku nereprezentoval.

75 JEHLIČKA, Franz: *Moskaus Hand in Mitteleuropa*. Herrsching 1937.

76 Prednáška vyšla ako brožúra pod názvom *Slovensko, kľúč Strednej Európy*. McKeesport 1935.

77 JEHLIČKA, François: *La vérité Slovaque et les trucs de la diplomatie tchéque*. Genève 1935.

Preto po smrti Hlinku (1938) Jehlička, ako už toľkokrát predtým, otočil o 180 stupňov a venoval (na svoje zvyklosti) pomerne žičlivé spomienky svojmu bývalému politickému druhovi, tak kritizovanému po roku 1927, keď HSLS vstúpila do vlády. Akoby si chcel dožiť z rýchlo sa rodiaceho Hlinkovho posmrtného kultu. Pravda, popri boji za autonómiu spomenul i Hlinkov panslavizmus, kultivovaný napriek tomu, že katolícka cirkev ho údajne odsúdila a Poliari tento smer odsudzovali pravidelne. Kritizoval, že Hlinka podľahol „českým konšpiráciám“ a pomohol Čechom „oklamať Európu“, napr. podpisom pod Deklaráciu z októbra 1918. Jehličkovi nevadilo, že sa nepodpisovala a rovnako nemal problém uviesť, že zo 106 deklarantov bolo 95 evanjelikov, čo nezodpovedalo skutočnosti.⁷⁸

Aj ďalší Jehličkov výklad treba brať s rezervou. Hlinka už nebol medzi živými, aby korigoval či poprel jeho tvrdenia. Podľa neho ho v novembri 1918 navštívil Hlinka s budúcim spišským biskupom Jánom Vojaššákom v Budapešti a prehovorili ho, aby im pomohol v boji proti Čechom v pražskom parlamente. S povolením svojho arcibiskupa, kardinála Černocho, vyhovel naliehavému pozvaniu do Prahy.⁷⁹ Teda nie on sám sa prihlásil do slovenských služieb, ako to vnímal vo svojom svedectve Konštantín Čulen. Podľa brožúry pripravenej s najväčšou pravdepodobnosťou Jehličkom samotným, prišiel za ním do Budapešti Hlinka už v októbri 1918 a vyzval ho na pomoc „lebo nás zožerú“, „pomáhať brániť Cirkev a národ náš“.⁸⁰

Vstup do vládnej koalície vysvetlil Jehlička Hlinkovým záväzkom, keď mu pražská vláda pomohla sumou 12 miliónov Kč zachrániť pred krachom „jeho“ Ludovú banku. Krach by ohrozil mnohých roľníckych vkladateľov a nakoniec i samotného Hlinku. Rozhodujúci zlom v akejkoľvek česko-slovenskej spolupráci prinieslo údajne až Tukovo odsúdenie a uväznenie.⁸¹ Tieto Jehličkove interpretácie treba brať s veľkou rezervou. Jednak boli účelové a jednak ich po Hlinkovej smrti nemal kto spochybníť.

Potom už prišiel rad na obligátnu Jehličkovu protičeskú rétoriku spojenú s proticirkevnými krokmi českej politiky, s pôsobením bratislavskej univerzity i s českými „konšpiráciami“ v Paríži, v súvislosti so spoločnou cestou na mierovú konferenciu. Dokonca vytiahol i „vraždu“ vlastenca M. R. Štefánika! Aj v sú-

78 JEHLIČKA, Francis: *Father Hlinka's Struggle for Slovak Freedom*. London 1938, s. 14–15. Ide o upravený preklad brožúry JEHLIČKA, François: *André Hlinka à la conférence de la paix de Paris: le Véritable Hlinka*. Genève 1938. Vydať ich počas Hlinkovho života, znamenalo, očakávať polemické reakcie zo strany ružomberského kňaza. Po Hlinkovej smrti získal Jehlička „monopol“ na výklad, čo ako živý.

79 Tamže, s. 16.

80 *Dr. F. Jehlička. Kto on je a čo chce*. Cleveland 1920, s. 9.

81 JEHLIČKA, František: *Father Hlinka's Struggle*, s. 34–35.

vislosti s Hlinkovou smrťou spomenul rôzne české marginálne poznámky na adresu mŕtveho, ktorý symbolizoval spolu s Tukom a Jehličkom „*kontinuálny boj proti našemu štátu*“. Podľa Jehličku „*osud ho tak pripravil o radosť z toho, že sa jeho ľud opäť spojí s Maďarmi*“.⁸²

Protičeská rétorika sa stala celoživotnou agendou Františka Jehličku. Vypomáhal si argumentmi slovenských autonomistických strán, nemusel mať pritom obavy z cenzúry, ani z legislatívy na ochranu republiky a jej predstaviteľov a rovnako nebol nútený si overovať pravdivosť jednotlivých faktov. Naopak, mohol dať neobmedzený priestor vlastným interpretáciám a zámerom. Boli vedené nenávisťou proti všetkému českému, manipulatívnym výkladom i otvoreným klamstvám. Vytrvalosť, ktorú venoval svojim politickým zámerom, by si zaslúžila chvályhodnejší účel. Ako rástlo národné vedomie medzi Slovákami a ako sa na Slovensku formovala politická kultúra a demokratické inštitúty, klesal význam, ohlas a možnosti Jehličkových aktivít. Dokonca i keď sa nad Európou začalo v tridsiatych rokoch zmrákať, boli Jehličkom ponúkané maďarské alternatívy riešenia slovenskej otázky už úplne marginalizované a ocitli sa na úplnej periférii slovenskej politiky.

Počas posledných rokov svojho života umiestnil František Jehlička na steny svojej cely v kapucínskom kláštore vo Viedni kópiu obrazu talianskeho barokového umelca Pompea Girolama Batoniho s názvom *Návrat márnokratného syna* (1773).⁸³ Určite mu evokoval jeho vlastné predstavy, ktoré roky hlásal, že raz sa vráti do republiky (?) ako Masaryk, teda ako víťaz. Otázne je, či myslel na samostatné Slovensko alebo na veľké Maďarsko. A či vôbec myslel z kapucínskeho kláštora, tak prepojeného na pochovaných Habsburgovcov v jeho podzemí, na republiku...

Na prelome rokov 1938/39 sa už zdanlivo pomaly mohol chystať na cestu. Je na mieste otázka, ako by ho prijali na Slovensku, ale určite by ho nikto nevítal so slávobránami. Osud Jehličkovi ušetril ďalšie sklamanie, keďže dňa 3. januára 1939 zomrel kúsok od domova, vo Viedni. Denník *Slovák* a Konštantín Čulen uzavrel svoj posmrtný seriál o Jehličkovi so slovami: „*Jeho meno mohlo sa skvieť v našich dejinách na mieste najpoprednejšom... zostane po ňom len smutná rozpomienka na veľkú sklamanú nádej*“.⁸⁴ A meno sa rýchlo vytratilo do úplného zabudnutia.

82 Tamže, s. 42–43.

83 Podľa LORMAN, Tom: *For God and which Nation?*

84 ČULEN, Konštantín: Dr. František Jehlička, suchá ratolesť slovenská, in: *Slovák*, roč. 21, č. 14, 18. 1. 1939.

